

บทที่ ๔

วิเคราะห์การแก้ไขปัญหาจากการละเมิดเบญจศีลข้อที่ ๕ ของเยาวชนไทยตามพุทธวิธี : ยาเสพติด

สังคมไทยในปัจจุบันประสบปัญหานานาประการ โดยเฉพาะปัญหาการละเมิดเบญจศีลข้อที่ ๕ หรือปัญหายาเสพติดที่ส่งผลกระทบต่อนานัปการเป็นอย่างมาก ปัญหาเหล่านี้จึงเป็นปัญหาสำคัญที่สร้างความยุ่งยาก และเป็นปัญหาใหญ่ในสังคม แม้ทางรัฐบาลจะพยายามปราบปราม แต่ปัญหาเหล่านี้กลับยิ่งเพิ่มจำนวนและรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะปัญหาเหล่านี้ในเยาวชนไทย

๔.๑ วิเคราะห์การแก้ไขปัญหาจากการละเมิดเบญจศีลข้อที่ ๕ ของเยาวชนไทย : ยาเสพติด

เยาวชนอาจเริ่มทดลองเสพยาเสพติดด้วยวิธีการต่าง ๆ จนกระทั่งเริ่มติดยาเสพติดเข้าแล้ว ถ้าไม่ได้รับความช่วยเหลือเยียวยา อาจทำให้เยาวชนยิ่งถลำลึกลงไปในวงจรของยาเสพติด จนไม่สามารถถอนตัวได้

๔.๑.๑ องค์ประกอบในการละเมิดเบญจศีลข้อที่ ๕ ของเยาวชนไทย : ยาเสพติด

การเสพยาเสพติดประกอบด้วยองค์ประกอบ ๓ ส่วน คือ องค์ประกอบส่วนของคน องค์ประกอบในส่วนของยาเสพติด และองค์ประกอบในส่วนของสิ่งแวดล้อม ซึ่งองค์ประกอบทั้ง ๓ ส่วน ล้วนส่งผลต่อการติดยาเสพติดของเยาวชน โดยปัจจัยสำคัญที่สุดคือตัวคน เนื่องจาก วุฒิภาวะ อารมณ์ ความเชื่อและทัศนคติ ที่เป็นลักษณะเฉพาะบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการคิดและการตัดสินใจของบุคคลจนแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมา นอกจากนี้ ยังมีองค์ประกอบเสริมทำหน้าที่สนับสนุนในการแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ได้แก่ ความอยากรู้อยากลอง ความท้อถอย และสภาพแวดล้อมทางสังคม รวมถึงความกดดันเกี่ยวกับชีวิตตนเอง และการแสวงหาทางออกในการแก้ปัญหาชีวิต ด้วยเหตุนี้ จึงส่งผลให้เยาวชนอาจเลือกทางออกที่ผิดพลาดได้ จนเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เยาวชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้ง่ายขึ้น ประกอบกับความกดดันที่เกิดจากความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สภาพครอบครัว รวมถึงค่านิยมต่าง ๆ ส่งผลให้เยาวชนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ผิด เช่น การสูบบุหรี่ ดื่มสุรา เล่นการพนัน มีการรวมกลุ่มมั่วสุมกับเพื่อน นำไปสู่ปัญหาความรุนแรงทารุณกรรมเด็กและสตรีในครอบครัว การล่วงละเมิดทางเพศกับเด็กและสตรี เกิดปัญหาโสเภณีเด็กและเด็กเร่ร่อน ซึ่งเหล่านี้เป็นปัญหาที่มีแนวโน้มทวีความรุนแรงขึ้น และทางออกของเด็กและเยาวชนเหล่านี้คือการพึ่งพาเสพติด

เมื่อพิจารณาเทียบเคียงยาเสพติดกับสุรา เมรัยในเบญจศีลข้อที่ ๕ ฉะนั้น การพิจารณาองค์ประกอบในการละเมิดเบญจศีลข้อที่ ๕ ของเยาวชนไทย กรณียาเสพติดจึงพิจารณาจากองค์ประกอบของการดื่มสุรา เมรัย และมัชชะ ทั้ง ๔ ข้อ^๑ คือ

ก. มหุทธาโว	น้ำที่ดื่มเป็นน้ำเมา
ข. ปาตุกมุขตาคิตุ	มีจิตคิดจะดื่ม
ค. ตชฺโช วายาโม	พยายามดื่มอันเกิดแต่จิตนั้น
ง. อชฺโณหรณิ	น้ำเมานั้นล่องพ้นลำคลองไป

ฉะนั้น ไม่ว่าการเสพยาเสพติดจะเริ่มต้นจากปัจจัยใดก็แล้วแต่ ทั้งที่เกิดจากความต้องการอยากรู้ อยากลองของตัวเยาวชนเอง หรือเยาวชนถูกล่อลวง หรือเยาวชนเข้าใจผิดก็ตามที จนทำให้เยาวชนเริ่มทดลองเสพยาเสพติดเป็นครั้งแรก เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบนั้น ถ้าเยาวชนมิได้มีจิตคิดจะเสพยานั้นด้วยตนเอง รวมถึงมิได้ใช้ความพยายามในการเสพด้วย มีแต่เพียงเสพยาเสพติดเข้าสู่ร่างกายด้วยความไม่ตั้งใจ ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์เท่านั้นเอง ย่อมเป็นเพียงศีลต่างปรอยเท่านั้น แต่ถ้าเยาวชนมีความต้องการที่จะเสพยาเสพติดด้วยตนเองย่อมเป็นการละเมิดเบญจศีลข้อที่ ๕ ของเยาวชนไทยอย่างสมบูรณ์ เพราะการเสพยาย่อมประกอบด้วยตัวยาสเสพติดที่เป็นสารก่อให้เกิดความประมาทขาดสติสัมปชัญญะ ตัวเยาวชนที่ต้องการเสพยา ความพยายามเพื่อเสพยา และได้เสพยานั้น

๔.๑.๒ ผลกระทบจากการละเมิดเบญจศีลข้อที่ ๕ ของเยาวชนไทย : ยาเสพติด

เมื่อเยาวชนติดยาเสพติดเข้าแล้ว ถ้าไม่ได้รับความช่วยเหลือเยียวยา จนทำให้เยาวชนยิ่งถดถอยลงไปในวงจรของยาเสพติดจนไม่สามารถถอนตัวได้ ย่อมทำให้เยาวชนต้องพบกับสูญเสียอย่างมาก รวมถึงประเทษชาติที่ย่อมขาดทรัพยากรบุคคลที่สำคัญด้วยเช่นเดียวกัน เพราะยาเสพติดทุกประเภทล้วนเป็นอันตรายต่อร่างกายและจิตใจของผู้เสพ รวมทั้งส่งผลต่อครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ทำให้อาจจำแนกผลกระทบจากการละเมิดเบญจศีลข้อที่ ๕ ของเยาวชนไทย กรณียาเสพติดได้^๒ ดังนี้

ก. โทษต่อผู้เสพ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ

๑. ทำลายสุขภาพของผู้เสพให้ทรุดโทรม เพราะระบบอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายถูกพิษ
๒. เป็นบุคคลไร้สมรรถภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ

^๑ พ.อติ.อ.(บาลี) ๗๓/๒๖๖.

^๒ กระทรวงศึกษาธิการ, ข้อมูลการวิจัยเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๒๐), หน้า ๓๕-๓๗.

๓. บุคลิกภาพเสีย ขาดความสนใจในตนเอง

๔. อาจประสบอุบัติเหตุได้ง่าย เช่น หกล้ม รถชน เพราะการควบคุมทางกล้ามเนื้อ และระบบประสาทบกพร่อง ใจลอย

๕. เกิดโรคแทรกต่าง ๆ เพราะความต้านทานโรคน้อยกว่าปกติ

๖. มีความผิดตามกฎหมาย

ข. โทษต่อครอบครัว

๑. ความรับผิดชอบต่อครอบครัวหรือญาติพี่น้องหมดสิ้น ไม่เอาใจใส่ต่อครอบครัว

๒. ไม่สามารถจะเล่าเรียนหนังสือต่อไปได้ ต้องออกจากงาน หมดอาชีพ ก่อให้เกิดภาระต่อครอบครัว

ค. โทษต่อสังคม

๑. เป็นที่รังเกียจของสังคม

๒. มีโอกาสเป็นอาชญากร เช่น จี้ ปล้น วิ่งราว เนื่องจากต้องการเงินซื้อยามาเสพ

๓. เป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาอาชญากรรมและอุบัติเหตุ ภัยอันตรายต่าง ๆ ต่อตนเอง และผู้อื่นได้โดยง่าย

ง. โทษภัยต่อประเทศชาติ

สูญเสียแรงงานโดยไร้ประโยชน์ นอกจากตนเองจะไม่มีรายได้ เป็นภาระแก่ผู้อื่นแล้ว ยังเป็นต้นเหตุให้รัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการปราบปรามและป้องกันยาเสพติดเป็นจำนวนเงินมิใช่น้อย นับว่าเป็นภัยหรือเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของประเทศ

จากผลกระทบของการละเมิดเบญจศีลข้อที่ ๕ ของชาวชนไทย กรณียาเสพติดดังกล่าว พบว่า ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดนับเป็นปัญหาสำคัญที่ก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงต่อมวลมนุษยชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าเยาวชนอันเป็นกำลังสำคัญของประเทศในอนาคตกลับติดยาเสพติดแล้วอนาคตของประเทศไทยจะเป็นเช่นไร

ซึ่งในปัจจุบันกลับพบว่า สถานการณ์ยาเสพติดมีความรุนแรงเพิ่มขึ้น ดังสถิติจากจำนวนคดีเด็กและเยาวชนในฐานะความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ยิ่งภาครัฐมีมาตรการดำเนินการเพื่อป้องกันปัญหาเสพติด จำนวนคดีกลับยิ่งเพิ่มสูงขึ้น รวมถึงยาเสพติดจำนวนมากที่ถูกจับกุม ย่อมแสดงให้เห็นถึงปริมาณยาเสพติดที่ยังรอการแพร่ระบาดเข้าสู่กลุ่มผู้เสพ และพบว่า เยาวชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับยาเสพติดกลับมีอายุน้อยลง อันแสดงให้เห็นว่า ปัญหาเสพติดยังคงทวีความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังชี้ให้เห็นว่า มาตรการในการป้องกันปราบปรามที่ผ่านมา ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร และยาเสพติดยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงต่อมนุษยชาติ

๔.๒ การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชนไทยโดยภาครัฐ

ช่วงอายุระหว่าง ๑๓-๑๘ ปี นับเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างวัยเด็กและวัยรุ่น เยาวชนจะมีการเจริญเติบโตทั้งทางร่างกายและจิตใจ แต่จิตใจยังพัฒนาไม่เต็มที่ทำให้อ่อนไหวง่าย และด้วยประสบการณ์ชีวิตยังมีน้อย เยาวชนจึงต้องการเพื่อนและต้องการการยอมรับจากเพื่อน พร้อมกับชอบของแปลกใหม่ ชอบสิ่งที่เป็นสุดขั้ว ชอบความตื่นเต้นหวาดเสียว ภายใต้อิทธิพลที่สับสน วุ่นวาย ไม่ต้องการรับผิดชอบอะไรแบบเด็กพร้อมกับต้องการอิสระอย่างเต็มที่แบบผู้ใหญ่ จึงส่งผลให้ เยาวชนมักเสพยาเสพติด เพราะยาเสพติดมีความท้าทายแก่นั่นอนสามารถตอบสนองความต้องการทางกายและทางใจได้เป็นอย่างดี และเพื่อนก็เสพติดกันไป เยาวชนอาจเริ่มจากการทดลองเสพยาเสพติด จนใช้ยามากขึ้นเป็นประจำซึ่งผู้ปกครองสามารถสังเกตเห็นได้ ถ้ายังไม่ได้รับการเยียวยาเยาวชน อาจใช้ยาเสพติดจนกระทั่งติดยาอย่างหนัก เพราะผู้ที่ติดยาเสพติดมักจะเริ่มเสพยาตั้งแต่อายุน้อย ดังที่นายแพทย์ทรงเกียรติ ปิยะกะ และเวทิน ศันสนียเวทย์ กล่าวไว้ในยัมผู้เรียนรู้อยาเสพติด ดังนี้ “กว่า ๖๐ เปอร์เซ็นต์ของผู้ที่ติดยาจะเสพยาเมื่ออายุยังไม่ถึง ๑๖ ปี และ กว่า ๘๕ เปอร์เซ็นต์ของ ผู้ที่ติดยาจะเสพยาเมื่ออายุยังไม่ถึง ๑๘ ปี ถ้าสามารถแก้ปัญหายาเสพติดในเยาวชนได้ ก็จะสามารถแก้ปัญหายาเสพติดในหมู่ผู้คนทั่วไปได้กว่า ๖๐-๘๕ เปอร์เซ็นต์”^๓

๔.๒.๑ การป้องกันเยาวชนไทยจากปัญหายาเสพติด

เยาวชนมักมีแนวโน้มเกี่ยวข้องกับยาเสพติดเพราะคนใกล้ชิด และจากแรงผลักดันในช่วงวัยรุ่นที่มักกึกก่นอง ขาดความยับยั้งชั่งใจ และด้วยความอ่อนต่อโลก ทำให้เยาวชนเลือกพึ่งพายาเสพติดเพื่อการแก้ไขปัญา ฉะนั้น ถ้าสังคมให้ความรู้ และสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีแก่เยาวชนย่อมจะเป็นการป้องกันไม่ให้เยาวชนเข้าไปข้องเกี่ยวกับยาเสพติดได้

การป้องกันยาเสพติด หมายถึง กระบวนการที่ดำเนินการล่วงหน้า โดยการอบรมเลี้ยงดู ให้การศึกษา ข้อมูลข่าวสารและความรู้ทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และ การศึกษาตามอัธยาศัยแก่กลุ่มเป้าหมายอย่างต่อเนื่องและสัมพันธ์กันในเรื่องคุณภาพชีวิต ยา และยาเสพติด การป้องกันตนเอง ครอบครัวและชุมชนให้รอดพ้นจากยาเสพติดด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันแก่บุคคลให้มีความสามารถที่จะเผชิญหน้ากับปัญหาและอุปสรรค

^๓ นายแพทย์ทรงเกียรติ ปิยะกะ และเวทิน ศันสนียเวทย์, ยัมผู้เรียนรู้อยาเสพติด, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๐), หน้า ๑๖๕-๑๖๖.

และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในช่วงชีวิต รวมทั้งการปรับปรุงสภาพแวดล้อมใกล้ตัวที่มีส่วนผลักดันให้กลุ่มเป้าหมายไปใช้ยาเสพติด^๔

ซึ่งการป้องกันเยาวชนไทยจากปัญหาเสพติดสามารถจำแนกระดับของการป้องกัน^๕ ที่มีการดำเนินการได้ ดังนี้

ก. การป้องกันขั้นต้น อันนำไปสู่การเริ่มทดลองใช้ยาเสพติด ด้วยการจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด และผลกระทบของยาเสพติดที่มีต่อพฤติกรรมของคน ตลอดจนมุ่งเสริมสร้างกิจกรรมทางเลือกที่เหมาะสมเพื่อเบี่ยงเบนบุคคลออกจากการใช้ยาเสพติด

ข. การป้องกันระดับที่ ๒ การทำกิจกรรมใด ๆ ที่จะแทรกเข้ามาในช่วงเวลาที่คนได้ทดลองใช้ยาแล้วและกำลังจะติดยาแต่ยังไม่ติด เป็นผู้ที่มีความเสี่ยงในการติดยาสูง การจัดกิจกรรมระดับนี้เป็นการให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้ยา การให้คำปรึกษา ตลอดจนการเฝ้าระวังรักษาอาการที่ป่วยไข้ที่เป็นผลจากการใช้ยาเสพติด

ค. การป้องกันระดับที่ ๓ การหยุดพฤติกรรมและผลร้ายจากการติดยาเสพติด โดยกระบวนการบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกายและจิตใจของผู้ติดยาเสพติด หมายรวมถึงการป้องกันการติดยาเสพติดซ้ำด้วย

โดยแนวคิดในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด^๖ ได้แก่

ก. มุ่งพัฒนาตัวบุคคล เพื่อให้มีความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเริ่มต้นจากการเตรียมความพร้อมของครอบครัว

ข. กำหนดพื้นที่และกลุ่มประชากรเป้าหมายในการดำเนินงาน เพราะข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร

ค. ผสมผสานมาตรการในการดำเนินงาน เพื่อกำหนดทางเลือกที่เหมาะสมในการจัดการกับปัญหา

ง. กำหนดหน่วยงานรับผิดชอบการดำเนินงาน ทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน

จ. ดำเนินงานในลักษณะองค์รวมแบบบูรณาการ

ฉ. มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน หรือกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง

^๔ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม, ความรู้พื้นฐานเพื่อการป้องกันยาเสพติดในเยาวชน, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๕๗.

^๕ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม, ความรู้และแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ยูนิเจนอุลตราไวโอเล็ต, ๒๕๕๒), หน้า ๕๖.

^๖ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม, ความรู้พื้นฐานเพื่อการป้องกันยาเสพติดในเยาวชน, หน้า ๕๘-๕๙.

ข. การสร้างเอกภาพในการดำเนินงาน เพื่อป้องกันความซ้ำซ้อน

ข. การระดมทรัพยากรของหน่วยงานภาครัฐบาลและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม

ญ. ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมกับพื้นที่

ฉะนั้น การป้องกันปัญหายาเสพติดจึงดำเนินการตั้งแต่การป้องกันขั้นต้นเพื่อมิให้เยาวชนทดลองใช้ยาเสพติด การดูแลช่วยเหลือกลุ่มเสี่ยง ตลอดจนการหยุดพฤติกรรมและภัยจากยาเสพติด โดยเน้นความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ภายใต้ระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ อันแสดงให้เห็นว่า หน่วยงานที่มีส่วนดำเนินการเพื่อป้องกันปัญหาเสพติดคือ ทุกคน ทุกสังคม เริ่มจากครอบครัว ชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน โดยสถานศึกษานับเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดสู่นักเรียน นิสิต นักศึกษา ซึ่งระบบงานเพื่อรองรับการปฏิบัติงาน ด้านยาเสพติดในสถานศึกษา^๓ ได้แก่

ก. ระบบข้อมูล เพื่อการวางแผนและวิธีการที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัญหา ทั้งข้อมูล สภาพปัญหาเสพติดในสถานศึกษา ข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับพฤติกรรมทุกด้านและข้อมูลเกี่ยวกับ พฤติกรรมยาเสพติดและการแก้ไข ข้อมูลการดำเนินงาน

ข. ระบบป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อทราบถึงสถานการณ์ปัญหาและ กำหนดกลุ่มเป้าหมายดำเนินงานที่ชัดเจน ซึ่งการดำเนินงานในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

๑. กลุ่มนักเรียนทั่วไปที่ไม่เคยใช้ยาเสพติด เน้นกิจกรรมด้านการป้องกันในภาพกว้าง ที่ครอบคลุมนักเรียนทั่วไปเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน โดยมีมาตรการดำเนินงาน ดังนี้ มาตรการทางด้านการศึกษา มาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ มาตรการทางเลือก การสร้างเสริมทักษะชีวิต การใช้ กิจกรรมกลุ่ม การจัดระเบียบและปรับสภาพแวดล้อม

๒. กลุ่มนักเรียนที่เสี่ยงหรือมีประสบการณ์ในการใช้ยาเสพติด และอาจมีพฤติกรรม ที่ไม่เหมาะสมมากยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องจัดให้มีมาตรการแทรกแซงเพื่อหยุดพฤติกรรม การใช้ยาเสพติดและให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียน ได้แก่ จัดบริการให้คำปรึกษาแนะนำและ จัดการเรียนการสอนเสริมพิเศษ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่าง ๆ ให้อยู่ในกรอบที่เหมาะสม สร้างค่านิยมใหม่ ประสานผู้ปกครองเพื่อแก้ไขปัญหาร่วมกัน จัดกลุ่มบำบัดลักษณะค่านักเรียน

๓. การดำเนินงานกับกลุ่มนักเรียนที่ติดยาเสพติด เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดไปสู่เรียนกลุ่มอื่น ด้วยการประสานผู้ปกครองส่งนักเรียนเข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ

๔. กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมค้ายาเสพติดให้แก่เพื่อนเยาวชนด้วยกัน คือ

^๓ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม, ความรู้และแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, หน้า ๕๕-๖๓.

ก) นักเรียนที่เป็นผู้ค้ายาเสพติด เป็นกระบวนการค้ายาเสพติดหรือเป็นผู้ค้ารายย่อย สถานศึกษาควรประสานเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการป้องกันหรือปราบปราม

ข) นักเรียนที่ติดยาเสพติดและขายยาเสพติดให้เพื่อนนักเรียน เพราะต้องการเสพยา สถานศึกษาควรส่งบุคลากรกระทำและส่งเข้ารับการบำบัด

ค. ระบบการให้คำปรึกษา จะช่วยให้เยาวชนสามารถหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเองได้ถูกต้องเหมาะสม ทั้งปัญหาส่วนตัว ครอบครัว การเรียน โดยอาศัยกลุ่มเพื่อน อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์แนะแนว

ง. ระบบเฝ้าระวัง ควรมีการสร้างระบบกลไกเฝ้าระวังยาเสพติดในสถานศึกษาให้เป็นระบบแจ้งเตือนเรื่องยาเสพติดกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตือนภัยและสร้างสถานะป้องกันที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการหวนกลับของยาเสพติด ได้แก่ สำรวจสภาพปัญหาและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด อย่างสม่ำเสมอ จัดช่องทางรับแจ้งข่าวสารและเบาะแส แจ้งเตือนปัญหาให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติการแก้ไขด้วยการสร้างสถานะป้องกันปัญหาที่เหมาะสม

จ. ระบบการสนับสนุนจากชุมชน และเครือข่ายการทำงาน เพื่อเสริมความเข้มแข็งและความต่อเนื่องในการทำงาน ทั้งกลุ่มผู้ปกครองและผู้นำชุมชน

ฉ. ระบบบริหารจัดการ เพื่ออำนวยความสะดวกดำเนินงานในระบบต่าง ๆ ด้วยการสร้างกลไกการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ การดำเนินการเพื่อป้องกันปัญหายาเสพติด เช่น ในสถานประกอบการ ชุมชน ล้วนดำเนินการด้วยระบบการดำเนินงานดังเช่นของสถานศึกษา โดยระบบการป้องกันปัญหายาเสพติดจะเริ่มตั้งแต่การป้องกันมิให้เยาวชนเข้าไปข้องเกี่ยวกับยาเสพติดตั้งแต่แรก แต่ยังปรากฏมีเยาวชนจำนวนไม่น้อยที่เข้าไปข้องเกี่ยวกับยาเสพติด จนทำให้ปัญหายาเสพติดยังคงเป็นปัญหาเรื้อรังวนที่ทุกภาคส่วน และทุกคนต้องตระหนักถึงความสำคัญ และร่วมกันป้องกันเยาวชนจากปัญหายาเสพติด

๔.๒.๒ การแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชนไทย

เยาวชนจำนวนไม่น้อยที่เข้าไปข้องเกี่ยวกับยาเสพติด ตั้งแต่ขั้นเริ่มทดลองจนกระทั่งติดยาเสพติด โดยผู้เสพยาส่วนใหญ่มักเริ่มเสพยาตั้งแต่อายุยังน้อยด้วยความคึกคะนอง ความอ่อนต่อโลก ขาดประสบการณ์ชีวิต ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การพึ่งพายาเสพติดของเยาวชนนั้น มิได้เกิดจากความตั้งใจที่จะกระทำในสิ่งที่ไม่ดี ฉะนั้น หากเยาวชนที่พลาดพลั้งติดยาเสพติดได้รับโอกาสบำบัดรักษา ย่อมจะสามารถแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชนไทยได้ในระดับหนึ่ง ทำให้การดำเนินการป้องกันในระดับของการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดมีความจำเป็นมากขึ้น นับเป็นการแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชนภายหลังเกิดปัญหาขึ้นแล้ว เพื่อการฟื้นฟูและคืนเยาวชนกลับสู่สังคมอีกครั้ง

“การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด คือ การดำเนินการให้การบำบัดรักษาทั้งทางร่างกายและจิตใจด้วยวิธีการต่างๆ แก่ผู้ติดยาเสพติด โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้ติดยาเสพติดสามารถเลิกเสพติดได้และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข”^๘ ซึ่งรูปแบบการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดสามารถจำแนกได้ ๓ รูปแบบ^๙ ดังนี้

ก. การบำบัดรักษาทางด้านร่างกาย แบ่งออกเป็น ๒ วิธี คือ

๑. เกสซ์บำบัด

ก) แบบแพทย์แผนปัจจุบัน เป็นการให้การบำบัดรักษาโดยการให้ยาทดแทนยาต้านฤทธิ์หรือการคงสภาพการติดยาในระยะยาว เช่น การให้เมธาโดนในระยะยาว การบำบัดรักษาด้วยวิธีนี้ใช้ในสถานบำบัดรักษาต่างๆ ทั่วประเทศ โดยแบ่งออกเป็นการรักษาแบบผู้ป่วยนอก คือ การที่ผู้ป่วยเข้ารับการบำบัดรักษาแบบไป-กลับ ไม่ต้องพักค้างในสถานพยาบาล และการบำบัดรักษาแบบผู้ป่วยใน คือ การรับผู้ป่วยเข้าบำบัดรักษาในสถานพยาบาลและอยู่บำบัดรักษาตามที่สถานพยาบาลกำหนดไว้ หรืออาจทำในลักษณะการจัดทำค่ายบำบัด

ข) แบบแพทย์แผนโบราณ เป็นการให้การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดโดยใช้สมุนไพรหรือยาพื้นบ้าน โดยการรับประทาน หรืออบตัว ทำให้ผู้ต้องการเลิกยาเสพติดเกิดอาการอาเจียน อ่อนเพลีย เชื่อว่าล้างพิษยาออกจากร่างกาย มักดำเนินการในวัดต่าง ๆ ที่ให้การบำบัดรักษาทั้งผู้ติดยาเสพติด สุรา และบุหรี่

๒. วิธีการอื่น ๆ

ก) การกระตุ้นด้วยเครื่องกระตุ้นไฟฟ้ากำลังต่ำ โดยการให้เครื่องกระตุ้นไฟฟ้า XH-1 มากระตุ้นตามจุดต่าง ๆ ของร่างกายเพื่อลดอาการถอนพิษยา และฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย

ข) การฝังเข็ม เป็นการให้หลักวิชาการแพทย์ของจีนโบราณ ในการฝังเข็มตามจุดต่าง ๆ เป็นเข็มรูปร่างเรียวยาวขนาดต่าง ๆ กัน พร้อมด้วยด้ามที่ต่อสายไฟเดินถึงปลายเข็มได้ แล้วปล่อยกระแสไฟฟ้าเข้าตามจุดที่ทำการฝังเข็ม เพื่อเป็นการเร่งปฏิกิริยาทางร่างกายให้เร็วขึ้น

ค) การหักดิบ คือ การให้ผู้ติดยาเสพติดหยุดการใช้ยาเสพติดโดยทันที แล้วดูแลให้ความช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดอย่างใกล้ชิด เช่น ให้อาหารและน้ำ การพักผ่อนอย่างเต็มที่ และคอยให้กำลังใจอยู่ตลอดเวลา อาการถอนยาจะแสดงอย่างรุนแรงภายใน ๕ วันแรก (กรณีเสพยาเฮโรइन)

^๘ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม, ความรู้พื้นฐานเพื่อการป้องกันยาเสพติดในเยาวชน, หน้า ๔๘.

^๙ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม ความรู้และแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, หน้า ๕๑-๕๓.

แล้วจะเริ่มลดลง ผู้ติดยาเสพติดที่มีกำลังใจดี จะอดทนต่อการรักษาวิธีนี้ได้ และมักเข็ดต่อการทรมานและไม่อยากกลับไปใช้ยาเสพติดอีก

ข. การบำบัดรักษาทางด้านจิตใจ แบ่งออกเป็น ๗ รูปแบบ คือ

๑. วิธีการจิตบำบัด เป็นวิธีการบำบัดรักษาอาการป่วยทางจิตใจของผู้ติดยาเสพติด โดยใช้กระบวนการทางจิตวิทยา

๒. วิธีการทางศาสนา คือ การนำหลักศาสนามาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้ติดยาเสพติดให้มีความเชื่อมั่น ศรัทธา และปฏิบัติตามหลักของศาสนา ทำให้ผู้ติดยาเสพติดมีกำลังใจที่จะเลิกเสพยาเสพติดได้อย่างเด็ดขาด

๓. วิธีการอาชีวบำบัด เป็นวิธีการสร้างความรับผิดชอบและฝึกทักษะด้านอาชีพ ให้ผู้ติดยาเสพติดมีความอดทน เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสม และสามารถไปประกอบอาชีพได้หลังจากจบการบำบัดรักษา

๔. วิธีการชุมชนบำบัด เป็นวิธีการฟื้นฟูสภาพจิตใจที่ใช้ในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด โดยใช้การช่วยเหลือกันเองในหมู่ผู้ติดยาเสพติด เพื่อพัฒนาผู้เลิกในการเปลี่ยนแปลงบุคลิก อารมณ์ ความรู้สึกและพฤติกรรมให้เป็นไปในทางที่เหมาะสม

๕. วิธีการจิตสังคมบำบัด เป็นวิธีการบำบัดรักษาผู้ป่วยประเภทสารกระตุ้นประสาทแบบผู้ป่วยนอก เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ในช่วงแรกของการหยุดเสพยาใช้ระยะเวลาในการบำบัดรักษารวม ๑๖ สัปดาห์ เป็นการบำบัดรักษาตามรูปแบบ Neuro-Cognitive ซึ่งพัฒนาขึ้นใน Matrix Institution ประเทศสหรัฐอเมริกา

๖. วิธีการบำบัดฟื้นฟูแบบเข้มข้นทางสายใหม่ มีแนวคิดในเรื่องกระบวนการบำบัดรักษาที่สำคัญ คือ ครอบครัวยุทธศาสตร์ทางเลือก การช่วยเหลือตนเอง และกระบวนการชุมชนบำบัด จะใช้ระยะเวลา ๔-๖ เดือน ในการบำบัดรักษา แต่อาจขยายระยะเวลาออกไปจนถึง ๑ ปีได้ หากผู้ป่วยยังไม่มีความพร้อมที่จะเลิกเสพยาเสพติด

๗. วิธีการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบจิราสา เป็นการผสมผสานระบบการบำบัดรักษาทางจิตสังคมสมัยใหม่เข้ากับวัฒนธรรมและสังคมไทย โดยมีหลักการสำคัญ ๔ ประการ คือ ยึดผู้เรียนรู้วิชา ฟังพาทูมปัญญาไทย ใฝ่ใจในศีลธรรม และนำสู่สุปฏิบัตินี้ วิธีการนี้พัฒนาขึ้นโดยจิตแพทย์ชาวไทยที่ทำงานในประเทศสหรัฐอเมริกาชื่อ นายแพทย์ทรงเกียรติ ปิยะกะ

ค. การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพแบบค่าย การทำค่ายบำบัดเป็นวิธีการให้การบำบัดรักษาในเชิงรุกที่มีหน่วยงานต่าง ๆ นำมาใช้มากในปัจจุบัน เป็นการให้การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจำนวนมากในเวลาเดียวกัน โดยมีการจัดทำโครงสร้างหลักสูตรให้มี

ความหลากหลายทั้งในด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกาย จิตใจ อาชีพ และสังคม ‘โรงเรียนวิวัฒน์พลเมือง’ เป็นรูปแบบของค่ายบำบัดที่มีการดำเนินงานโดยหน่วยงานของทหาร

ในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดจะใช้หลาย ๆ วิธีการผสมผสานกัน เพื่อให้การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดมีความครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ ทั้งในสถานที่ให้การบำบัดรักษาของทางราชการ และเอกชน ตัวอย่างสถานที่ให้การบำบัดรักษา^{๑๐} ได้แก่

ก. สถานที่ของทางราชการ เช่น สถาบันธัญญารักษ์ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ศูนย์บริการสาธารณสุขกรุงเทพมหานคร โรงพยาบาลจังหวัดทุกแห่ง(สามารถให้การรักษาระยะถอนยาได้)

ข. สถานที่ของเอกชน เช่น สำนักสงฆ์ถ้ำกระบอก จังหวัดสระบุรี สำนักสงฆ์ถ้ำเขาทะลุ จังหวัดราชบุรี

ซึ่งการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด เพื่อเป็นการฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางร่างกายและทางจิตใจของผู้ติดยาเสพติด จนกระทั่งสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขนั้น ได้มีการจำแนกขั้นตอนการบำบัดรักษาไว้ในหลายลักษณะ ดังนี้

ก. ผศ.สุชิน บัวงาม จำแนกขั้นตอนการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดไว้เป็น ๔ ขั้นตอน^{๑๑} คือ

๑. ขั้นเตรียมการก่อนบำบัดรักษา เพื่อศึกษาประวัติภูมิหลังของผู้ติดยาเสพติดทั้งจากผู้ขอรับการรักษาและครอบครัว

๒. ขั้นถอนพิษยา เป็นการบำบัดรักษาอาการทางกายที่เกิดจากการใช้ยาเสพติด โดยผู้ขอรับการรักษาสสามารถเลือกใช้บริการแบบผู้ป่วยนอก หรือผู้ป่วยในก็ได้ตามสะดวก

๓. ขั้นการฟื้นฟูสมรรถภาพ เป็นการบำบัดรักษาเพื่อปรับเปลี่ยนลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ พฤติกรรม เพื่อให้รู้จักตนเอง และมีความเข้มแข็งในจิตใจ เพื่อให้ผู้รับการบำบัดมีความเชื่อมั่นในการกลับไปดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ โดยไม่หวนกลับไปเสพยาเสพติดซ้ำอีก

๔. ขั้นติดตามดูแล เป็นการติดตามดูแลผู้เลิกยาเสพติดที่ได้ผ่านการบำบัดครบทั้ง ๓ ขั้นตอนข้างต้นแล้ว เพื่อให้คำแนะนำ แก้ไขปัญหาและให้กำลังใจผู้เลิกยาเสพติด ให้ดำเนินชีวิตอย่างปกติสุขในสังคมได้ยิ่งขึ้น

^{๑๐} กระทรวงศึกษาธิการ, ข้อมูลการวิจัยเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ, หน้า ๕๕

^{๑๑} ผศ.สุชิน บัวงาม, ยาและสารเสพติด, (ชลบุรี : สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตชลบุรี, ม.ป.ป.), หน้า ๗๖-๗๗, (อัดสำเนา).

ข. กระทรวงศึกษาธิการ จำแนกระยะในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดให้มีประสิทธิภาพไว้เป็น ๓ ระยะ^{๑๒} คือ

๑. ระยะถอนยา เป็นระยะที่คนไข้ติดยาแล้ว ถ้าไม่ได้เสพจะเกิดอาการอยากยา และแสดงอาการอยากอย่างรุนแรง จึงจำเป็นต้องใช้ยารักษาหรือให้การรักษา เพื่อระงับหรือบรรเทาความทรมานทางร่างกายและความต้องการทางจิตใจให้น้อยลง ในปัจจุบันรักษาโดยใช้ยาเมธาโดนและยาสงบประสาท ถ้ามีโรคแทรกซ้อนอื่นก็ให้รักษาไปตามอาการของโรคนั้น ระยะนี้ใช้เวลาประมาณ ๒-๓ สัปดาห์

๒. ระยะฟื้นฟูจิตใจ ภายหลังจากการถอนพิษยา ร่างกายหายจากอาการทรมาน จิตใจดีขึ้นพอจะรับฟังและคิดได้จึงเป็นระยะที่เริ่มให้การรักษาทางใจ โดยให้การอบรมทางศีลธรรม หรือนำหลักศาสนามาให้คนไข้ยึดถือเป็นสิ่งยึดเหนี่ยว ให้การฝึกอาชีพ และพักผ่อนหย่อนใจในยามว่างด้วยการเล่นกีฬา ดนตรี และกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ ระยะนี้ควรให้คนไข้ปฏิบัติตัวอย่างสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันการติดกังวลในปมด้อยของตนเอง ซึ่งจะเป็นการฟื้นฟูสภาพจิตใจที่อ่อนไหวง่ายจากการติดยาเสพติดเป็นที่พึง ให้กลับมาเป็นผู้มีจิตใจเข้มแข็ง มีเหตุผลสามารถแก้ไขปัญหาในชีวิตโดยไม่ต้องพึ่งพายาเสพติด ในระยะฟื้นฟูจิตใจนี้จะมีการประเมินผลคนไข้เป็นระยะ ๆ โดยดูจากการรับผิดชอบในหน้าที่การงาน และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ถ้าครบ ๖ เดือนคนไข้สามารถเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี แสดงว่าคนไข้สามารถปรับสภาพจิตใจให้เข้มแข็งสามารถจะดำรงชีวิตประจำวันได้โดยไม่ต้องพึ่งยาเสพติด ฉะนั้นระยะนี้ใช้เวลาประมาณ ๓-๖ เดือน

๓. ระยะติดตามผล เป็นระยะที่คนไข้ออกจากโรงพยาบาลหลังจากที่ได้รับการรักษาจนเห็นว่าจิตใจเข้มแข็งดีแล้ว และเพื่อเป็นการป้องกันการหวนกลับไปติดยาอีก ระยะนี้ในการปฏิบัติจึงทำได้ยากมาก เช่น นัดให้คนไข้มาพบที่โรงพยาบาลตามกำหนดระยะเวลา หรือส่งจดหมายให้คนไข้กรอกข้อมูลต่าง ๆ แล้วส่งกลับคืนมา หรือให้นักสังคมสงเคราะห์ออกไปเยี่ยมบ้านเพื่อติดตามดูแลคนไข้ว่า ยังสามารถคงสภาพจิตใจเข้มแข็ง ไม่สนใจยาเสพติดได้หรือไม่ ระยะนี้ต้องใช้เวลาประมาณ ๑-๓ ปี ซึ่งถ้าคนไวยังคงให้ความร่วมมือตลอดเวลา ๑-๓ ปี ตามนัดหมายก็มั่นใจได้ว่าคนไชนั้นจะเลิกยาเสพติดได้ มีจิตใจเข้มแข็งพอจะไม่กลับไปติดยาอีก

ค. สำนักสงฆ์ถ้ำกระบอก ใช้วิธีการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ๓ ขั้นตอน^{๑๓} คือ

๑. ทดสอบความตั้งใจและความอดทน โดยให้นั่งคอยเฉย ๆ เพื่อทดสอบว่า มีความตั้งใจและความอดทนที่จะเลิกยาเสพติดเพียงใด บางคนอดทนไม่พอก็กลับก่อน ระยะนี้จะมีการชี้แจงถึงโทษของการติดยาเสพติด เพื่อให้เกิดกำลังใจในการอยู่รักษาพยาบาลต่อไป

^{๑๒} กระทรวงศึกษาธิการ, ข้อมูลการวิจัยเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ, หน้า ๕๒-๕๔.

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๕-๕๖.

๒. ทำประวัติคนไข้ คนไข้ที่มีความตั้งใจแน่วแน่ผ่านการทดสอบ จะทำประวัติจากหลักฐานบัตรประจำตัวหรือทะเบียนบ้าน และต้องมีผู้ปกครองลงชื่อรับทราบด้วย

๓. ตรวจค้นตัวผู้ป่วย หลังจากทำประวัติแล้วคนไข้ทุกคนจะถูกตรวจค้นตัว เพื่อป้องกันไม่ให้นำสิ่งเสพติดติดตัวมาด้วย และต้องเปลี่ยนเสื้อผ้าเป็นชุดของสำนักสงฆ์ โดยผู้ชายสวมเสื้อผ้าดิบสีขาวคอกลม ด้านหลังพิมพ์คำว่า ‘สุกิตตัง’ สำหรับผู้ติดยาภายในประเทศ ผู้หญิงสวมเสื้อแขนสั้นกางเกงขายาวสีแดงทั้งชุด

๔. ให้สัจจะ ภายหลังจากเปลี่ยนเครื่องแต่งตัวแล้ว คนไข้จะต้องไปรับสัจจะโดยมีพระนำกล่าวถวายสัจจะต่อหน้าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่นับถือ ถ้านับถือศาสนาพุทธถวายสัจจะต่อหน้าพระพุทธรูป ถ้านับถือศาสนาอิสลามถวายสัจจะต่อคินไฟอาภาสและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา โดยหลักสำคัญคือผู้ติดยาเสพติดจะกล่าวถวายสัจจะเองไม่ได้

๕. ระยะเวลา มีระยะเวลา ๕ วัน คนไข้จะได้รับยาสมุนไพรที่ทำให้อาเจียนอย่างแรงตลอด ๕ วัน โดยมีพระเป็นผู้ปฏิบัติงานและดูแลอย่างใกล้ชิด ระยะนี้คนไข้จะทั้งถ่ายและอาเจียน ภายหลังจากอาเจียนก็จะเพื่อยและหลับ

๖. ระยะเวลาพักฟื้น พระจะนำคนไข้ที่นอนยาแล้ว (๕ วันแรก) ออกไปทำสวน ทำไร่ เกษตรกรรมต่าง ๆ พร้อมทั้งอบรมศีลธรรมและชี้ให้เห็นถึงสิ่งดีงามต่าง ๆ ระยะนี้ใช้เวลา ๕ วัน พระผู้ควบคุมจะสังเกตอาการคนไข้ ถ้าคนไข้มีอาการสบายดี ไม่ต้องพึ่งยาเสพติดอีก พระผู้ควบคุมจะรายงานให้คนไข้กลับบ้านได้ แต่ถ้ายังเห็นว่าคนไข้มีอาการอยากยาจะให้พักฟื้นต่ออีกเป็นระยะ ๆ ครั้งละ ๕ วัน เพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย

๗. การอบไอน้ำ คนไข้จะเข้ารับการอบไอน้ำที่ต้มด้วยสมุนไพรตั้งแต่วันที่ ๓ ถึงวันที่ ๑๐ ของการรักษา โดยจะอบไอน้ำทุกวัน ๆ ละ ๑ ครั้ง ๆ ละประมาณ ๕ นาที โดยมากจะให้อบไอน้ำช่วงบ่าย โดยถือว่าการอบไอน้ำทำให้เหงื่อออกมาก เป็นการขับของเสียออกจากร่างกาย ทำให้ร่างกายสดชื่นขึ้น

ภายหลังจากรักษาอยู่คนละ ๑๐ วัน จะให้คนไข้กลับบ้านได้ โดยก่อนกลับคนไข้จะต้องรับสัจจะเป็นครั้งสุดท้าย ซึ่งสำนักสงฆ์ถ้ากระบอกกำหนดให้ผู้ติดยาเสพติดถือสัจจะไม่สูบ ไม่เสพ ไม่ส่งเสริมให้ผู้อื่นสูบหรือเสพ ไม่ทำการค้า ไม่มีไว้ในครอบครอง ไม่เจือปนกระสายยา คือ เฮโรอีน ฝิ่น มอร์ฟีน กัญชา กระทั่งหมดชีวิต

ง. ถ้านักสงฆ์ถ้าเขาทะเลาะ มีระยะเวลาการรักษาไม่แน่นอน แต่ภายหลังรักษาหายแล้ว จะต้องบวชเป็นพระสงฆ์ โดยมีหลักการสำคัญในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดเป็น ๒ ระยะ^{๑๔} ดังนี้

๑. ระยะถอนยา คนไข้ทุกคนที่ขอรับการรักษาก็ได้รับการอบรมศีลธรรมจากพระสงฆ์ ต่อมาพระสงฆ์จะให้ยาน้ำสมุนไพรแก่คนไข้คนละ ๑ ถ้วยชา เพื่อให้คนไข้นอนหลับ คนไข้จะหลับภายหลังรับประทานยาประมาณ ๑๕ นาที บางคนหลับนาน ๒-๓ วัน พอฟื้นขึ้นมาคนไข้จะทุเลาอาการอยากยาทางกาย และมีอาการทรมานทรมานน้อยลง แต่ถ้ายังมีอาการขาดยามากก็จะให้ยานอนหลับอีก

๒. ระยะฟื้นฟูจิตใจ คนไข้ที่มีอาการทุเลาจากการอยากยาจะได้รับการพักผ่อนโดยช่วยทางสำนักสงฆ์ดูแลคนไข้ และเมื่อทางสำนักสงฆ์เห็นว่าหมดอาการอยากยาแน่ จะให้อุปสมบทเป็นพระสงฆ์ และช่วยรักษาคนติดยาเสพติดรายอื่น ๆ ต่อไป

เมื่อพิจารณาจากขั้นตอนการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดทั้งสถานที่ของทางราชการและสถานที่เอกชนที่นำมาเป็นตัวอย่าง พบว่าการบำบัดรักษาจะต้องฟื้นฟูทั้งสมรรถภาพทางร่างกายและทางจิตใจควบคู่กันไป โดยส่วนใหญ่เริ่มจากการรักษาอาการทางร่างกายก่อนแล้วจึงฟื้นฟูทางจิตใจ แต่ในบางกรณีอาจเริ่มจากการฟื้นฟูทางจิตใจได้ทันที เพราะยาเสพติดบางชนิดไม่ก่อให้เกิดอาการถอนพิษอย่างรุนแรง โดยการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดนั้นเพื่อให้ผู้ป่วยสามารถกลับไปใช้ชีวิตได้ตามปกติสุข ซึ่งผู้ติดยาเสพติดอาจพิจารณาเลือกเข้ารับการบำบัดรักษาด้วยวิธีการที่ตนเองสมัครใจหรือวิธีการที่เหมาะสมกับตนเอง เพื่อบำบัดรักษาอาการติดยาเสพติด

๔.๒.๓ อุปสรรคในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชนไทย

การกำหนดวิธีการในการบำบัดรักษาอาการติดยาเสพติดของผู้ป่วยที่แตกต่างกันในแต่ละสถานพยาบาลนั้น เป็นการกำหนดขึ้นเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบำบัดรักษาผู้ป่วยอย่างเต็มที่ แต่อุปสรรคสำคัญของการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดคือ ผู้ติดยาเสพติดไม่สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษา ทำให้รัฐบาลที่ตระหนักถึงความจำเป็นในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดได้ออกพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ ขึ้น เพื่อบังคับให้ผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษาในปัจจุบันประเทศไทยจึงมีระบบการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ๓ ระบบ^{๑๕} ดังนี้

ก. ระบบสมัครใจ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ติดยาเสพติดที่ต้องการจะเลิกยาเสพติดโดยสมัครใจสามารถขอรับการบำบัดรักษาในสถานพยาบาลต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนใน

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๕-๕๘.

^{๑๕} สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวง, ความรู้และแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, หน้า ๕๓-๕๕.

ขั้นตอนต่าง ๆ ทั้งแบบผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยใน ซึ่งปัจจุบันมีสถานพยาบาลทั่วประเทศจำนวน ๑,๐๔๖ แห่ง แบ่งเป็นสถานพยาบาลภาครัฐจำนวน ๕๓๒ แห่ง และภาคเอกชนจำนวน ๑๑๔ แห่ง

ข. ระบบบังคับ ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ ผู้ติดยาเสพติดที่ถูกจับในฐานะผู้เสพยาจะถูกบังคับให้เข้ารับการบำบัดในระบบนี้ และหากผู้เข้ารับการฟื้นฟูมีผลการรักษาเป็นที่น่าพอใจจะถูกปล่อยตัวโดยไม่ถูกดำเนินคดี ปัจจุบันมีสถานที่ควบคุมตัวเพื่อการตรวจพิสูจน์ในระบบบังคับบำบัดจำนวน ๑๐๖ แห่ง แบ่งเป็นกรมราชทัณฑ์จำนวน ๗๖ แห่ง และกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจำนวน ๓๐ แห่ง มีศูนย์ฟื้นฟูจำนวน ๘๔ แห่ง แบ่งเป็นแบบควบคุมตัวไม่เข้มงวดจำนวน ๗๐ แห่ง แบบควบคุมตัวเข้มงวดจำนวน ๑๔ แห่ง โดยกรมคุมประพฤติมีหน่วยงานเพียงหน่วยงานเดียวที่จะดำเนินการตามกฎหมายคือ ศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี

ค. ระบบต้องโทษ เป็นการให้การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดที่ได้กระทำความผิดเกี่ยวกับคดียาเสพติด และถูกคุมขังซึ่งต้องได้รับการรักษาพยาบาลภายใต้ขอบเขตข้อบังคับของกฎหมาย ซึ่งมีหน่วยงานที่รับผิดชอบ ดังนี้

๑. กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม มีบทบาทหน้าที่ในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ต้องขังที่ติดยาเสพติดอายุ ๑๘ ปีขึ้นไปที่มีความผิดในคดียาเสพติดจะถูกส่งตัวมารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพในทัณฑสถานบำบัดพิเศษของกรมราชทัณฑ์จำนวน ๑๐ แห่งทั่วประเทศ แบ่งเป็นทัณฑสถานบำบัดพิเศษชาย ๘ แห่ง และทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง ๒ แห่ง แต่เนื่องจากมีผู้ต้องขังจำนวนมากที่กระทำความผิดในคดียาเสพติดหรือคดีอื่น ๆ แต่มีประวัติการใช้ยาเสพติดกรมราชทัณฑ์จึงได้ดำเนินการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดในเรือนจำทั่วไปอีก ๗๗ แห่ง โดยใช้รูปแบบชุมชนบำบัด ซึ่งกรมราชทัณฑ์ใช้ชื่อว่า CARE Model

๒. กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม มีบทบาทหน้าที่ในการดูแลเด็กและเยาวชนที่มีอายุไม่ถึง ๑๘ ปีบริบูรณ์ในวันที่กระทำความผิดทั้งที่อยู่ในระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาคดี หรือตามคำพิพากษา หรือคำสั่งศาล โดยให้การสงเคราะห์และบำบัดแก้ไขเด็กและเยาวชนในระหว่างที่ถูกควบคุมหรือภายหลังปล่อยตัว จัดให้มีการตรวจรักษาและพยาบาลเด็กและเยาวชน ตลอดจนให้การศึกษาและอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนที่อยู่ในความควบคุมของกรมพินิจฯ โดยปัจจุบันได้มีการนำรูปแบบชุมชนบำบัดมาใช้ในการดำเนินการบำบัดรักษาเด็กและเยาวชนที่ติดยาและสารเสพติดอีกด้วย กรมพินิจฯมีสถานพินิจซึ่งเป็นสถานที่ที่จะดำเนินการและจัดทำเอกสารต่าง ๆ ตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทั่วประเทศจำนวน ๕๔ แห่ง มีสถานแรกรับซึ่งเป็นที่พักกันเด็กและเยาวชนที่ไม่ได้ประกันตัวจำนวน ๓๔ แห่ง ไม่มีสถานแรกรับจำนวน ๔๑ แห่ง และมีสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนที่ศาลตัดสินแล้วอีก ๑๗ แห่งทั่วประเทศ

แต่จากสถิติจำนวนคดีเยาวชนที่กระทำผิดในฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่กลับเพิ่มจำนวนขึ้น แม้ภาครัฐจะได้ออกพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ เพื่อบังคับให้ผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษาแล้วก็ตาม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัญหาเสพติดยังคงเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้จำนวนผู้ติดยาเสพติดยังคงเพิ่มขึ้นมาอาจเกิดจากผู้เสพยาขายเดิมหวนกลับไปเสพยาซ้ำอีก เพราะธรรมชาติของผู้ติดยาเสพติดทุกคนที่อาจจะหวนกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำได้ ดังทฤษฎีสาเหตุการติดยาที่แสดงว่า ทำไมคนจึงติดยาเสพติด ทำไมบางคนรับการรักษาแล้วหายขาดได้ บางคนกลับไม่ได้ผลต้องหวนมาใช้นั้นอีกครั้งแล้วครั้งเล่า โดยทฤษฎีการติดยานี้อาจจำแนกได้ ๔ ทฤษฎี^{๑๖} ดังนี้

ก. ทฤษฎีที่ ๑ เชื่อว่า ติดยาเสพติดเพราะจิต ถ้าใจแข็งก็จะเลิกได้ง่าย ถ้าใจไม่แข็งก็หายได้ยาก บางคนติดยาง่าย แต่บางคนติดยายาก เป็นเรื่องของบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล

ข. ทฤษฎีที่ ๒ เชื่อว่า ติดยาเพราะสังคมหรือสิ่งแวดล้อมเป็นเหตุ สภาพสังคมเป็นตัวทำให้เกิดการติดยาขึ้น และทำให้หวนกลับมาใช้อีก

ค. ทฤษฎีที่ ๓ เชื่อว่า เอาทฤษฎีที่ ๑ และทฤษฎีที่ ๒ มารวมกัน เป็นทฤษฎีที่ได้มีการนำไปใช้ในสถานรักษาสผู้ติดยาเสพติดที่มีชื่อหลายแห่ง เช่น ชินนานอน เดย์ทอป บ้านออกคิชิ บ้านฟินิกซ์ ชุมชนบำบัดอื่น ๆ

ง. ทฤษฎีที่ ๔ เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับทางชีวเคมี ถือว่า การติดยาพวกอนุพันธุ์ฝิ่น เป็นความไม่สมดุลของการสันดาปที่ยึดเยื้อ หรือโรคที่เกิดจากการสันดาปของเซลล์ร่างกาย ส่วนประสาทเสื่อมลงเหมือนคนที่เป็โรคเบาหวาน ต้องให้ยาพวกอินซูลินอยู่ตลอดไป จึงจะสามารถประกอบภารกิจประจำวันได้ตามปกติ

จากทฤษฎีดังกล่าวจึงเป็นการสนับสนุนว่า การติดยาเสพติดอาจเกิดจากทั้งสาเหตุส่วนตัวบุคคล และสภาพแวดล้อม รวมถึงในบางครั้งการติดยาเสพติดอาจกลายเป็ดังโรคเรื้อรังที่ไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ จึงส่งผลให้การบำบัดรักษาผู้ป่วยจากการติดยาเสพติดไม่สามารถประสบผลสำเร็จได้เพียงเพราะการแก้ไขปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเท่านั้น แต่กระบวนการในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชนไทยต้องอาศัยทั้งตัวเยาวชนที่ให้ความร่วมมือ และสังคมที่พร้อมจะช่วยเหลือประคับประคองให้ผู้ป่วยที่ผ่านการบำบัดรักษาได้กลับมาดำรงชีวิตอย่างปกติสุขในสังคมได้ต่อไป

ภาครัฐพยายามดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชนไทย เริ่มตั้งแต่การป้องกันขั้นต้นเพื่อมิให้เยาวชนทดลองใช้ยาเสพติด การดูแลช่วยเหลือกลุ่มเสี่ยง การหยุดพฤติกรรมและภัยจากยาเสพติด โดยเน้นความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ภายใต้ระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

^{๑๖} ดร.วิทย์ เทียงบุรณธรรม, ตำรายาเสพติด, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๑), หน้า ๗.

แต่ยังปรากฏมีเยาวชนจำนวนไม่น้อยที่เข้าไปข้องเกี่ยวกับยาเสพติด ทำให้จำเป็นต้องบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด แต่ผู้ติดยาเสพติดกลับไม่สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษา และจากสถิติจำนวนคดีเยาวชน ที่กระทำผิดในฐานความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่กลับเพิ่มจำนวนขึ้น แม้ภาครัฐจะได้ออกพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ เพื่อบังคับให้ผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษาแล้วก็ตาม อันแสดงให้เห็นว่าปัญหาเสพยาเสพติดยังคงเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากผู้เสพยาเดิมที่หวนกลับไปเสพยาซ้ำ ส่งผลให้การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดไม่สามารถประสบผลสำเร็จได้เพียงเพราะการแก้ไขปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเท่านั้น

๔.๓ การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชนไทยตามพุทธวิธี

แม้ภาครัฐจะดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชนไทยอย่างต่อเนื่อง แต่ปรากฏว่า ปัญหายาเสพติดยังคงเพิ่มจำนวนขึ้น ทั้งจากผู้เสพยาเดิมที่หวนกลับไปเสพยาซ้ำ และผู้เสพยาใหม่ที่หลงเข้าสู่วงจรขายหน้าของยาเสพติด

๔.๓.๑ แนวทางการแก้ไขปัญหายาตามพุทธวิธี

ในพระพุทธศาสนามีหลักคำสอนและวิธีดำเนินการเพื่อไปถึงความดับทุกข์ อันเป็นสภาวะที่ไร้ปัญหา เป็นเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา จนกระทั่งการดับทุกข์ที่ต้องประสบในการดำเนินชีวิตประจำวัน

ก. แนวคิดการแก้ไขปัญหายาตามพุทธวิธี

การดับทุกข์หรือการแก้ไขปัญหายาในพระพุทธศาสนา สามารถพิจารณาจากหลักธรรมที่ว่าด้วย ความจริงอันประเสริฐ หรืออริยสัจ ๔^{๑๓} ดังนี้

อริยสัจ ๔ หมายถึง ความจริงอันประเสริฐ ความจริงของพระอริยะ ความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะ มี ๔ อย่าง คือ

๑. ทุกข์ หมายถึง ความทุกข์ สภาพที่ทนได้ยาก สภาพที่บีบคั้น ขัดแย้ง บกพร่อง ขาดแก่นสารและความเที่ยงแท้ ไม่ให้ความพึงพอใจแท้จริง ได้แก่ ชาติ ชรา มรณะ การประจวบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งทีรัก ความปรารถนาไม่สมหวัง โดยย่อว่า อุปาทานขันธ ๕ เป็นทุกข์

๒. ทุกขสมุทัย หมายถึง เหตุเกิดแห่งทุกข์ สาเหตุให้ทุกข์เกิด ได้แก่ ตัณหา ๓ คือ กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา

^{๑๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๕๕.

๓. ทุกขนิโรธ หมายถึง ความดับทุกข์ ได้แก่ ภาวะที่ตัดขาดดับสิ้นไป ภาวะที่เข้าถึงเมื่อกำจัดอวิชชา ล้ำรอดตัดขาดสิ้นแล้ว ไม่ถูกข้อม ไม่ติดข้อง หลุดพ้น สงบ ปลอดโปร่ง เป็นอิสระ คือ นิพพาน

๔. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา หมายถึง ปฏิปทาที่นำไปสู่ความดับแห่งทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ได้แก่ อริยอัฏฐังคิกมรรค หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มัชฌิมาปฏิปทา แปลว่า ทางสายกลาง

เมื่อพิจารณาทุกข์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นตามหลักอริยสัจจ์ ๔ จะพบว่า ทุกข์หรือปัญหาย่อมมีเหตุทำให้เกิดขึ้น และเมื่อต้องการดับทุกข์ย่อมต้องดำเนินตามทางแห่งการดับทุกข์ ซึ่งแสดงถึงความเป็นเหตุเป็นผลที่ย่อมสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อให้ได้รับผลตามที่ต้องการ

ข. แนวคิดการแก้ไขปัญหายาเสพติดตามพุทธวิธี

หลักอริยสัจจ์ ๔ สามารถนำมาพิจารณาปัญหาต่าง ๆ เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาดังปัญหายาเสพติดในเยาวชนไทยที่สามารถพิจารณาตามหลักอริยสัจจ์ ๔ ได้ ดังนี้

๑. ทุกข์ คือ ปัญหายาเสพติด ยาเสพติด ปัญหายาเสพติดก่อนอาชญากรรมจากการเสพยาเสพติด

๒. สมุทัย คือ สาเหตุที่ทำให้เยาวชนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับวงจรจิตติยาเสพติด ได้แก่ ปัจจัยภายในคือ ตัวเยาวชน และปัจจัยภายนอกคือ สิ่งแวดล้อม เช่น ครอบครัว เพื่อนชักชวน

๓. นิโรธ คือ เยาวชนมีทักษะชีวิต สามารถดำเนินชีวิตได้โดยไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด

๔. มรรค คือ แนวทางการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมการแก้ไขปัญหายาเสพติด ทั้งปัจจัยภายในคือ ตัวเยาวชน และปัจจัยภายนอกคือ สิ่งแวดล้อม เช่น ครอบครัว เพื่อน

เมื่อพิจารณาแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชนไทยตามหลักอริยสัจจ์ ๔ ย่อมพบแนวทางการแก้ไขปัญหายาที่ยั่งยืน ปัญหายาเสพติดจึงเป็นปัญหาที่สามารถแก้ไขและป้องกัน โดยการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมการแก้ไขปัญหายาเสพติด ทั้งปัจจัยภายในคือ ตัวเยาวชน และปัจจัยภายนอกคือ สิ่งแวดล้อม ซึ่งต้องให้ความสำคัญทั้ง ๒ ปัจจัยควบคู่กันไป โดยต้องดำเนินการส่งเสริมปัจจัยภายในก่อน เพราะปัญหาส่วนใหญ่เริ่มต้นจากตัวบุคคล เมื่อตัวบุคคลมีปัญหาจะทำให้สังคมโดยรวมมีปัญหาด้วย เพราะตัวบุคคลนั้นเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ในทางกลับกันถ้าตัวบุคคลดีจะส่งผลให้สังคมโดยรวมดีไปด้วย ดังที่พระพรหมคุณาภรณ์แสดงไว้ในวิธีการแก้ไขปัญหายาแบบพุทธ^{๑๔} ดังนี้

^{๑๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมมิก จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๕๑๗.

๑. ว่าด้วยหลักการ วิธีการแก้ปัญหาแบบพุทธ คือ เป็นการแก้ปัญหาที่เหตุปัจจัยอย่างหนึ่ง เป็นการแก้ปัญหามนุษย์โดยฝีมือของมนุษย์เองอย่างหนึ่ง หรืออาจพูดรวมว่า เป็นการแก้ปัญหามนุษย์โดยมนุษย์เอง ที่ตรงตัวเหตุปัจจัย ที่ว่าแก้ตรงเหตุปัจจัย ก็ว่าเป็นกลางๆ ไม่จำกัดเฉพาะข้างนอกหรือข้างใน และว่าแก้ปัญหามนุษย์โดยมนุษย์เอง ก็จะเห็นได้จากการที่พระพุทธเจ้าทรงชี้ให้นุชน้อมองปัญหาของตนที่ตัวมนุษย์เอง และให้แก้ไขด้วยการลงมือทำด้วยความเพียรพยายามตามเหตุผล

๒. ว่าด้วยแง่ที่เน้นของคำสอน พระพุทธศาสนาสอนให้แก้ปัญหาทั้งด้านนอก ด้านใน ทั้งทางสังคมและจิตใจของบุคคล มีคำสอนชั้นศีลเป็นด้านนอก และชั้นจิตและปัญญาเป็นด้านใน ฉะนั้น แง่เน้นคำสอนส่วนที่ว่าด้วยการแก้ปัญหาด้านในหรือด้านจิตปัญญามีมากกว่าส่วนที่ว่าด้วยการแก้ปัญหาด้านนอก หรือปัญหาสังคม

ฉะนั้น แนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดในเยาวชนไทยตามพุทธวิธีจึงต้องดำเนินการทั้งปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกควบคู่กันไป โดยเน้นที่ปัจจัยภายในก่อน เพราะบุคคลที่ดีมีปัญญาย่อมคิดเป็น คิดดี ทำดี พุทธิ แม้เกิดสถานการณ์ชั่วร้าย หรือพบกับสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ ย่อมสามารถคิดพิจารณาได้ด้วยปัญญาของตนเอง ในขณะที่บุคคลที่ไม่ดีอาจทำชั่วได้ง่าย

๔.๓.๒ แนวทางการแก้ไขปัจจัยภายใน

เยาวชนเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ความต้องการจึงเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย โดยเยาวชนจะไม่ยึดถือความต้องการของครอบครัวเป็นหลักเหมือนเช่นวัยเด็ก แต่จะตามกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกอยู่จนเป็นแรงจูงใจนำไปสู่พฤติกรรมต่าง ๆ รวมถึงการพึ่งพาเสพติดอย่างไรก็ตาม แม้เยาวชนจะเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่มีโอกาสทดลองใช้ และติดยาเสพติดได้ง่ายด้วยตัวเยาวชนเอง แต่เยาวชนก็สามารถที่จะปฏิบัติตนให้ห่างไกลจากยาเสพติดได้

ก. แนวคิดการแก้ไขปัจจัยภายใน

ปัจจัยภายในที่ส่งผลให้ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหารุนแรงในเยาวชน คือ ตัวเยาวชน เช่น เยาวชนมีความอยากรู้อยากลอง ความคึกคะนองและมั่นใจในตนเอง ต้องการการยอมรับ มีความเชื่อที่ผิด ๆ และด้วยความอ่อนต่อโลก ทำให้เยาวชนเลือกพึ่งพาเสพติดเพื่อการแก้ไขปัญหา แม้ภาครัฐจะพยายามดำเนินการเพื่อป้องกันปัญหายาเสพติดตั้งแต่การป้องกันขั้นต้น โดยให้ความรู้และมุ่งสร้างกิจกรรมทางเลือกที่เหมาะสมเพื่อเบี่ยงเบนตัวเยาวชนออกจากการใช้ยาเสพติด การให้คำปรึกษาตลอดจนการเฝ้าระวังรักษาอาการที่เป็นผลจากการใช้ยาเสพติด การหยุดพฤติกรรมและผลร้ายจากการติดยาเสพติด โดยกระบวนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกายและจิตใจของผู้ติดยาเสพติด รวมถึงการป้องกันการติดยาเสพติดซ้ำด้วย แต่กลับพบว่า สถิติผู้ติดยาเสพติดยังคงเพิ่มจำนวนสูงขึ้น อันแสดงให้เห็นว่า การแก้ไขปัญหาดังกล่าวยังไม่ได้ผลเต็มที่ แม้ภาครัฐจะพยายามดำเนินการป้องกัน

และแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เน้นการป้องกันและแก้ไขที่ตัวเยาวชนเป็นสำคัญ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวคงเป็นเพียงการแก้ปัญหาตามผลที่เกิดขึ้นแล้ว ดังนั้น เมื่อมีเหตุแบบใหม่เกิดขึ้นจึงสร้างปัญหาแบบใหม่ให้คอยหาแนวทางแก้ไขแบบใหม่เพื่อมารับมือ จึงเป็นการตามแก้ไขปัญหามาเรื่อยๆไม่สิ้นสุด

ฉะนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหายาอย่างเท่าทันปัญหา เป็นการแก้ไขปัญหาที่เหตุเพื่อมิให้กลับมาเกิดปัญหาซ้ำอีก จึงนำแนวทางการแก้ไขปัญหายาตามพุทธวิธีมาใช้เพื่อการแก้ไขปัญหายาอย่างยั่งยืน โดยเริ่มจากการแก้ไขปัจจัยภายในคือ ตัวบุคคล ด้วยการเตรียมความพร้อมให้กับตนเอง ทั้งทางร่างกายจิตใจ อารมณ์ และสติปัญญา เพื่อให้บุคคลสามารถยับยั้งแก้ไขปัญหายาด้วยตนเอง ไม่เป็นภาระกับสังคม อันจะสร้างสรรค์สังคมให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข โดยการฝึกฝนบุคคลให้มีทักษะ สามารถคิดพิจารณาอย่างรอบคอบ มีพฤติกรรมไปในทิศทางที่ถูกต้อง เพื่อให้บุคคลเป็นคนดี มีปัญญา สามารถคิดเป็น คิดดี ทำดี พุทธิ ดำเนินชีวิตด้วยสติสัมปชัญญะ

โดยจุดเริ่มต้นของการพัฒนาตัวบุคคล คือ การส่งเสริมกระบวนการภายในตัวบุคคลให้ดำเนินไปอย่างมีความรู้ ความเข้าใจ ความคิดเห็น แนวความคิด ทักษะ ค่านิยมที่ถูกต้องดีงาม เกื้อกูลแก่ชีวิตและสังคม โดยการนำหลักธรรมที่ส่งเสริมให้บุคคลเกิดสัมมาทิฐิ สามารถคิดพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล ถูกต้องชอบธรรม รู้จักแสวงหาความรู้ที่สมควรและเป็นประโยชน์ และดำเนินชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ อันจะก่อให้เกิดความดีงามขึ้นภายในจิตใจ ประพฤติตนอยู่ในกรอบความดีงาม ละเว้นการเบียดเบียนกันและกัน และประกอบกิจอันเป็นกุศลได้โดยง่าย

ข. หลักโยนิโสมนสิการกับปัจจัยภายใน

หลักโยนิโสมนสิการเป็นการพิจารณาโดยแยบคาย จึงเป็นหลักของการคิดเป็นที่ทำให้มนุษย์มีความสามารถที่จะพิจารณาสิ่งทั้งหลายตามสภาวะ เป็นวิธีคิดหาเหตุปัจจัย สืบค้นหาต้นเหตุ จนถึงผลสุดท้าย สามารถแยกแยะเรื่องออกให้เห็นตามสภาวะที่เป็นจริง โดยไม่นำความรู้สึกของตนเองเข้าไปจับ จนในที่สุดย่อมสามารถแก้ไขปัญหาลักษณะต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมด้วยวิธีการแห่งปัญญา ซึ่งโยนิโสมนสิการมีองค์ประกอบ ๔ ส่วน คือ

๑. อุบายมนสิการ การคิดอย่างถูกวิธีเพื่อเข้าถึงความจริง
๒. ปถมนสิการ การคิดต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอน
๓. การณมนสิการ การคิดอย่างมีเหตุผล
๔. อุปปาทกมนสิการ การคิดอย่างมีเป้าหมายเป็นกุศล

ฉะนั้น การคิดพิจารณาตามหลักโยนิโสมนสิการย่อมทำให้เกิดการพัฒนาภายในตัวเยาวชน ก่อให้เกิดกระบวนการภายในที่ประกอบด้วยความรู้ ความเข้าใจ ความคิดเห็น แนวความคิด ทักษะ ค่านิยมที่ถูกต้องดีงาม ทำให้สามารถคิดพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล ถูกต้องชอบธรรม อันจะเป็น

การฝึกฝนให้เขาวงกตรู้จักคิดอย่างเป็นระบบด้วยการคิดที่ถูกต้องวิธี คิดอย่างมีระเบียบ คิดอย่างมีเหตุผล และเป็นกุศล เขาวงกตจะสามารถแยกแยะได้ว่า สิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ สิ่งใดคือสิ่งที่เหมาะสมควรเข้าไปหา สิ่งใดคือสิ่งที่ไม่เหมาะสมและควรหลีกเลี่ยง อันจะส่งผลต่อการตัดสินใจเพื่อทำหรือไม่ทำสิ่งใดก็ตาม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเชื่อมโยงทางความคิดจนทำให้เขาวงกตแสดงออกมาทางกายด้วยพฤติกรรมที่พึงประสงค์

โดยเฉพาะปัญหาเสพติดในเขาวงกตไทยที่เกิดจากปัจจัยภายในคือ ตัวเขาวงกต มีความอยากรู้อยากลอง ความกึกคะนองและมั่นใจในตนเอง ต้องการการยอมรับ มีความเชื่อที่ผิด ๆ และความด้อยประสิทธิภาพ ทำให้เขาวงกตเลือกพึ่งพาเสพติดเพื่อการแก้ไขปัญหา ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เขาวงกตเข้าสู่วงจรของยาเสพติดคือ กระบวนการคิดที่ขาดเหตุผล เช่น การทำตามความต้องการ อยากรู้อยากลอง ความกึกคะนอง โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นตามมาในภายหลัง จึงทดลองใช้ยาเสพติดจนกระทั่งติดยาเสพติด หรือกระบวนการทางความคิดที่ขาดระบบระเบียบ ขั้นตอน เช่น ความมั่นใจในตนเอง จึงทดลองใช้ยาเสพติดและเชื่อมั่นว่าจะไม่ติดยาเสพติดนั้น โดยไม่คำนึงถึงความเป็นจริงที่ว่า ยาเสพติดเป็นสารที่ส่งผลต่อทั้งร่างกายและจิตใจ มิใช่เฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งเท่านั้น ผู้เสพจึงมีความเสี่ยงที่จะติดสารเสพติดดังกล่าวได้ นอกจากนี้ กระบวนการทางความคิดที่ขาดเหตุผลยังส่งเสริมให้เกิดการตัดสินใจที่ปราศจากการคำนึงถึงความถูกต้องและความชอบธรรมอีกด้วย จนกลายเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมให้เขาวงกตเข้าสู่วงจรของยาเสพติดด้วยการขาดความสำนึกดีชั่ว สิ่งใดเป็นความดีควรทำ สิ่งใดเป็นความชั่วควรละเว้น แต่กลับมองเห็นความชั่วเป็นสิ่งที่ไม่ผิดสามารถทำได้ เพราะคนส่วนใหญ่ทำ ฉะนั้น ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ตัวเขาวงกตติดยาเสพติดคือ กระบวนการคิดที่ขาดเหตุผล และความถูกต้องชอบธรรม

ดังนั้น การปรับเปลี่ยนเพื่อแก้ไขกระบวนการคิดที่ขาดเหตุผล และความถูกต้องชอบธรรม ไปสู่กระบวนการคิดที่มีเหตุผลและความถูกต้องชอบธรรม จึงต้องเริ่มจากการปรับเปลี่ยนกระบวนการคิด ซึ่งหลักธรรมสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการคิดเพื่อให้เป็นการคิดอย่างมีเหตุผลและความถูกต้องชอบธรรมคือ หลักโยนิโสมนสิการ เพราะหลักโยนิโสมนสิการเน้นกระบวนการคิดอย่างถูกต้องวิธีเพื่อเข้าถึงความจริง การคิดต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอน การคิดอย่างมีเหตุผล และการคิดที่มีเป้าหมายเป็นกุศล อันจะทำให้เขาวงกตเกิดกระบวนการคิดที่เป็นเหตุผลต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอน สามารถพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นระบบจนเกิดความรอบคอบ เพราะคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้น ทั้งด้านดีและด้านร้าย อันเป็นการคิดตามความเป็นจริงแล้วจึงพิจารณาตัดสินใจด้วยกระบวนการคิดที่เน้นความถูกต้องชอบธรรม เป็นการตัดสินใจที่ปราศจากอคติ ซึ่งจะทำให้เขาวงกตเห็นถึงโทษภัยของยาเสพติดจากประสบการณ์การศึกษาแหล่งความรู้ต่าง ๆ จนขาดกลัว ไม่สนใจอยากลอง เพราะเกรงโทษภัยที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเอง อันเกิดจากกระบวนการคิด

ที่มีเหตุผล และคำนึงถึงถึงความถูกต้องชอบธรรม แม้จะมียาเสพติดแพร่ระบาดอยู่ในสังคม แต่เยาวชนก็ไม่สนใจเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดดังกล่าว เพราะเยาวชนมีกระบวนการคิดที่มีเหตุผลและความถูกต้องชอบธรรม เปรียบเหมือนคนที่นำของมาหลอกแก่ผู้ที่มีปัญญา มีความเฉลียวฉลาด ย่อมไม่สามารถทำได้สำเร็จ เพราะผู้มีปัญญาย่อมไม่หลงกลสิ่งหลอกลวงนั้น ยาเสพติดก็จะไม่สามารถทำอันตรายต่อเยาวชน และสังคมได้

ก. การแสวงหาความรู้

ความรู้หรือปัญญาย่อมเป็นแหล่งข้อมูลที่บุคคลจะนำไปคิดพิจารณาเพื่อตัดสินใจในการทำสิ่งต่าง ๆ โดยบุคคลต้องรู้จักเลือกที่จะแสวงหาความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ดังคำสอนในพระพุทธศาสนาที่เน้นสอนเรื่องที่เป็นไปเพื่อการดับทุกข์ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งยวดต่อบุคคลที่ยังต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏ โดยมนุษย์จำเป็นต้องแสวงหาความรู้ทั้งระดับต้นที่เกิดจากการฟังเรียกว่า สุตมยปัญญา ความรู้ระดับกลางที่เกิดจากการคิดพิจารณาจนเกิดความรู้ใหม่เรียกว่า จินตามยปัญญา จนกระทั่งความรู้ระดับสูงสุดที่เกิดจากการพัฒนาทางจิตจนสามารถหยั่งรู้ด้วยจิตเรียกว่า ภวานมยปัญญา ซึ่งความรู้ที่พระพุทธศาสนาถือเป็นความรู้ที่พึงประสงค์คือ รู้ว่าอะไรดี รู้ว่าอะไรชั่ว รู้วิธีเว้นชั่วทำดี ฉะนั้น ความรู้ในคำสอนของพระพุทธศาสนาจึงเป็นความรู้เพื่อการปฏิบัติ เป็นความรู้เพื่อการแก้ทุกข์ จนกระทั่งบรรลุเป้าหมายประการสุดท้ายคือ ปัญญาที่บริบูรณ์

ซึ่งความรู้มีพื้นฐานมาจากความเชื่อ เพราะความเชื่อจะพัฒนาไปเป็นความรู้ หากมีความเชื่อในสิ่งที่ถูกที่จริงก็จะทำให้มีการพัฒนาเป็นความรู้ที่ถูกที่จริงได้ แต่ถ้าเชื่อในสิ่งที่ผิดที่เท็จก็ไม่มีโอกาสจะพัฒนาไปเป็นความรู้ที่แท้จริงได้ ฉะนั้น พระพุทธศาสนาจึงให้ความสำคัญแก่ความเชื่อที่ถูกต้อง (สัมมาทิฐิ) เป็นอันดับแรก ในกระบวนการที่จะพัฒนาไปสู่ความรู้หรือปัญญาที่ถูกต้อง โดยความรู้มีบทบาทและความสำคัญทั้งแง่ลบและแง่บวก การรู้ที่ผิดย่อมนำไปสู่การคิด การพูด การทำที่ผิด ส่วนการรู้ที่ถูกย่อมนำไปสู่การคิด การพูด การทำที่ถูก และผลของการคิด การพูด การทำที่ผิด ย่อมนำมาซึ่งความทุกข์ ความเสื่อมเสีย และหายนะแก่ชีวิต ส่วนผลของการคิด การพูด การทำที่ถูกย่อมตรงกันข้าม ฉะนั้น ความไม่รู้จึงมิได้เป็นเพียงความไม่รู้หรือความรู้นั้น แต่เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดผลต่อชีวิตทั้งทางชั่วและทางดี ความรู้กับความดีจึงสัมพันธ์กันคือ ความรู้ทำให้ความชั่วลดลง ความดีเพิ่มขึ้น ยิ่งรู้มากก็ยิ่งทำให้ความชั่วน้อยลง ความดีเพิ่มมากขึ้น หากรู้สมบูรณ์ครบถ้วน ความชั่วก็หมดสิ้น ความดีก็สมบูรณ์ถึงที่สุด ฉะนั้น บุคคลต้องแสวงหาความรู้ อันเป็นสัมมาทิฐิเพื่อความดีงามแก่ตนเอง

ปัญหาเสพติดในเยาวชนไทยที่เกิดจากปัจจัยภายในคือ ตัวเยาวชนมีความเชื่อที่ผิด ๆ ต้องการการยอมรับจากกลุ่มของตนเองในด้านที่ผิด ๆ ทำให้เยาวชนเลือกพึ่งพาเสพติด ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เยาวชนเข้าสู่วงจรของยาเสพติดคือ ความรู้ที่เยาวชนได้รับเป็นความรู้ที่ไม่ถูกต้อง

ไม่เป็นประโยชน์ต่อตัวเขวachsen และความเชื่อที่ผิด ๆ จนก่อให้เกิดความรู้ที่ผิดส่งผลให้เกิดการคิด การพูด การทำที่ผิด การกระทำที่แสดงออกจึงขาดความถูกต้องชอบธรรม เช่น เขวachsenพบเห็น การสูญบุหรี การเสพลั่งเสพลิตตามสื่อต่าง ๆ หรืออาจเป็นตัวอย่างจากคนใกล้ตัว อันจะเป็นการสร้าง ความเชื่อที่ผิด ๆ ให้กับเขวachsen จนกลายเป็นการปลูกฝังความรู้ที่ผิดให้กับเขวachsen เขวachsenเกิด ทัศนคติที่ดีต่อการเสพลยาเสพลิต เกิดค่านิยมในการเสพลยาเสพลิต การยอมรับการเสพลยาเสพลิต เพื่อให้ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่ตนเองสังกัด ฉะนั้น ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ตัวเขวachsenติดยา เสพลิตคือ ความรู้และความเชื่อที่ไม่ถูกต้อง

ดังนั้น การปรับเปลี่ยนเพื่อแก้ไขความรู้และความเชื่อที่ไม่ถูกต้องไปสู่ความรู้และความเชื่อ ที่ถูกต้อง จึงต้องเริ่มจากการปรับเปลี่ยนกระบวนการแสวงหาความรู้ ซึ่งหลักธรรมสำคัญที่สร้าง ความรู้และความเชื่อที่ถูกต้องคือ กระบวนการแสวงหาความรู้ เพราะกระบวนการแสวงหาความรู้ ในพระพุทธศาสนาเริ่มตั้งแต่ความรู้ระดับต้นที่เกิดจากการฟัง ‘สุตมยปัญญา’ ความรู้ระดับกลาง ที่เกิดจากการคิดพิจารณาจนเกิดความรู้ใหม่ ‘จินตามยปัญญา’ จนกระทั่งความรู้ระดับสูงสุดที่เกิดจาก การพัฒนาทางจิตจนสามารถหยั่งรู้ด้วยจิต ‘ภาวนามยปัญญา’ และความรู้ที่พระพุทธศาสนาถือเป็น ความรู้ที่พึงประสงค์คือ รู้ว่าอะไรดี รู้ว่าอะไรชั่ว รู้วิธีเว้นชั่วทำดี อันจะทำให้เขวachsenรู้จักเลือกที่จะ แสวงหาความรู้ในทางที่ถูกต้องคือ รู้ว่าอะไรดี รู้ว่าอะไรชั่ว รู้วิธีเว้นชั่วทำดี และสามารถพัฒนา ตนเองตามลำดับกระบวนการแสวงหาความรู้จนกระทั่งเกิดพัฒนาความรู้ไปสู่ความดีงาม จนเกิด ความรู้ระดับสูงสุดตามแนวทางของพระพุทธศาสนา ซึ่งจะทำให้เขวachsenรู้จักแสวงหาความรู้ที่ดี ให้แก่ตนเอง เป็นการรู้จักเลือกบริโภคเฉพาะข้อมูลที่ดี เป็นประโยชน์ต่อตนเอง อันจะสร้าง กระบวนการคิดที่มีเหตุผลและความถูกต้องชอบธรรม เมื่อเขวachsenมีความรู้และความเชื่อที่ดี ย่อมคิดดี พูดดี ทำดี สามารถเว้นจากพฤติกรรมที่ไม่ดี และประพฤติดแต่พฤติกรรมที่ดีงามได้ เขวachsenย่อมเห็นถึงโทษภัยของยาเสพลิต และไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพลิต แม้จะมียาเสพลิตแพร่ระบาด อยู่ในสังคม แต่เขวachsenก็ไม่สนใจเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพลิตดังกล่าว เพราะเขวachsenมีความรู้ ว่า ยาเสพลิตไม่ดี ไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย เปรียบเหมือนคนที่นำของมาหลอกแก่ผู้ที่มีปัญญา มีความเฉลียวฉลาด ย่อมไม่สามารถทำได้สำเร็จ เพราะผู้ที่มีปัญญาย่อมไม่หลงกลสิ่งหลอกลวงนั้น ยาเสพลิตก็จะไม่สามารถทำอันตรายต่อเขวachsen และสังคมได้

ง. การมีสติสัมปชัญญะ

สติสัมปชัญญะนับเป็นหลักธรรมสำคัญที่เกื้อกูลต่อความดีงาม เป็นหลักธรรมที่เกื้อกูล ในกิจหรือในการทำความดีทุกอย่าง สติ คือ ความระลึกได้ นึกได้ ความไม่เผอเรอ การคุมใจไว้กับกิจ หรือคุมจิตไว้กับสิ่งที่เกี่ยวข้อง และสัมปชัญญะ คือ ความรู้ตัวทั่วพร้อม ความรู้ตระหนักรู้ ความรู้ชัด เข้าใจชัด ซึ่งสิ่งที่นึกได้ ฉะนั้น การปลูกฝังความดีให้เจริญงอกงามขึ้นภายในจิตใจจึงต้อง

ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ ในทางตรงกันข้ามหากบุคคลขาดสติสัมปชัญญะย่อมเท่ากับเป็นผู้ประมาทที่อาจจะพลาดโอกาสจากประโยชน์หรือคุณความดีต่าง ๆ โดยสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดความประมาทขาดสติ คือ การเสพของมีนเมาทั้งหลาย และเมื่อเกิดความประมาทแล้วอาจเป็นเหตุทำให้บุคคลทำความชั่วอื่น ๆ ได้ง่ายขึ้น สติสัมปชัญญะจึงเป็นธรรมสำคัญที่ทำให้บุคคลประพฤติตนอยู่ในทางที่ชอบที่ควร ฉะนั้น การมีสติสัมปชัญญะย่อมทำให้เกิดการระลึกรู้และตระหนักรู้ในสิ่งที่เขวชนกำลังทำอยู่ อันจะส่งผลต่อกระบวนการคิดพิจารณาที่เป็นไปด้วยความหนักแน่นมั่นคง ไม่หวั่นไหวคลอนแคลนไปตามสิ่งที่มากระทบเฉพาะหน้านั้น มิแต่การระลึกรู้ในกิจที่กำลังทำ ไม่พลั้งเผลอ และมีความตระหนักในกิจนั้น เขวชนย่อมจะไม่พลั้งเผลอกระทำในสิ่งที่ไม่ควร สิ่งชั่ว แต่สามารถคิดพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล และถูกต้องชอบธรรม ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจเพื่อทำหรือไม่ทำสิ่งใดก็ตาม จนทำให้เขวชนแสดงออกมทางกายด้วยพฤติกรรมที่พึงประสงค์

ซึ่งปัญหาเสพติดในเขวชนไทยที่เกิดจากปัจจัยภายในคือ ตัวเขวชนขาดสติสัมปชัญญะเพียงเสี้ยววินาทีจึงได้ตัดสินใจทดลองยาเสพติดตามความคิดด้านมืดของจิตใจที่เกิดจากแรงกระตุ้นต่าง ๆ อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจ เช่น ความท้อถอย ความด้อย ประสิทธิภาพ หรือจากแรงกระตุ้นของสิ่งแวดล้อม เช่น เพื่อนชักชวน ทำให้เขวชนตัดสินใจใช้ยาเสพติด ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เขวชนเข้าสู่วงจรของยาเสพติดคือ การขาดสติสัมปชัญญะด้วยอารมณ์ชั่ววูบ เพราะเขวชนบางคนอาจเริ่มทดลองยาเสพติดจากความไม่ตั้งใจ เพียงแต่ขาดสติสัมปชัญญะที่จะยังคิดเพียงชั่วครู่เท่านั้น จนต้องกลายเป็นทาสของยาเสพติด การขาดสติสัมปชัญญะจึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมให้เขวชนเข้าสู่วงจรของยาเสพติด เพราะขาดความระลึกรู้ถึงเหตุผลและความชอบธรรม ขาดความสำนึกชั่ว ไม่สามารถพิจารณาได้ว่า สิ่งใดเป็นความดีควรทำ สิ่งใดเป็นความชั่วควรละเว้น ฉะนั้น ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ตัวเขวชนติดยาเสพติดคือการขาดสติสัมปชัญญะ

ดังนั้น การปรับเปลี่ยนเพื่อแก้ไขการดำเนินชีวิตที่เต็มไปด้วยความประมาทขาดสติสัมปชัญญะคอยคุ้มครอง ไปสู่วิถีชีวิตที่ดำเนินไปอย่างไม่ประมาท จึงต้องเริ่มจากการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เป็นไปอย่างมีสติสัมปชัญญะ เพราะสติสัมปชัญญะย่อมทำให้เขวชนสามารถคิดพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล และถูกต้องชอบธรรม ไม่พลั้งเผลอกระทำสิ่งที่ไม่สมควรเพียงเพราะการขาดสติสัมปชัญญะชั่ววูบ ซึ่งจะทำให้เขวชนสามารถดำเนินชีวิตได้โดยไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เพราะอาศัยสติสัมปชัญญะจึงตระหนักถึงโทษภัยของยาเสพติดที่อาจเกิดขึ้นแก่ตนเอง อันจะเป็นการสนับสนุนให้กระบวนการคิดภายในตัวเขวชนเป็นไปอย่างหนักแน่นมั่นคงไม่ไขว่เขวออกนอกกลุ่มนอกทาง จนสามารถละเว้นจากการประพฤตินี้ไม่ดี และกระทำแต่

ความดีได้ แม้จะมียาเสพติดแพร่ระบาดอยู่ในสังคม แต่เยาวชนก็ไม่สนใจเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ดังกล่าว เพราะเยาวชนมีสติสัมปชัญญะคอยกำกับกระบวนการคิดให้เป็นไปอย่างมีเหตุผลและถูกต้อง ชอบธรรม เปรียบเหมือนคนที่นำของมาหลอกแก่ผู้ที่มีสติสัมปชัญญะ ย่อมไม่สามารถทำได้สำเร็จ เพราะผู้มีสติสัมปชัญญะย่อมไม่หลงกลสิ่งหลอกลวงนั้น ยาเสพติดก็จะไม่สามารถทำอันตรายต่อเยาวชน และสังคมได้

ฉะนั้น การแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาส่งเสริม บังคับภายในคือ ตัวเยาวชนจึงเป็นการส่งเสริมกระบวนการภายในตัวเยาวชนให้ดำเนินไปอย่างมีความรู้ ความเข้าใจ ความคิดเห็น แนวความคิด ทศนคติ ค่านิยมที่ถูกต้องดีงาม เกื้อกูลแก่ชีวิตและสังคม ส่งผลให้เยาวชนสามารถคิดพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล ถูกต้องชอบธรรม นอกจากนี้ เยาวชน ควรรู้จักแสวงหาความรู้ที่สมควรและเป็นประโยชน์ และดำเนินชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ ซึ่งจะก่อให้เกิดความดีงามขึ้นภายในจิตใจ ทำให้สามารถประพฤติตนอยู่ภายในกรอบความดีงาม ละเว้น การเบียดเบียนกันและกัน และประกอบกิจอันเป็นกุศลได้โดยง่าย อันจะสร้างสรรค์สังคมให้ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

๔.๓.๓ แนวทางการแก้ไขปัจจัยภายนอก

นอกจากการติดยาเสพติดในเยาวชนจะมีสาเหตุมาจากตัวเยาวชนเองแล้ว สิ่งแวดล้อม ก็นับเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ชักนำและกระตุ้นให้เยาวชนได้มีโอกาสทดลองใช้ยาเสพติด เช่น การชักนำของเพื่อน ตัวอย่างภายในครอบครัว บรรดาภักศของที่พักอาศัย แหล่งสลิ้ม แหล่งมั่วสุมค้ายาเสพติด รวมถึงการปลุกเร้าของสื่อมวลชนที่เสนอสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภค จนทำให้เกิดความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจ สิ่งแวดล้อมจึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ผลักดัน ให้มีการใช้ยาเสพติดในเยาวชน

ก. แนวคิดการแก้ไขปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลให้ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหารุนแรงในเยาวชน คือ สิ่งแวดล้อม เช่น เพื่อน ครอบครัว สังคม และตัวยาเสพติด ที่ทำหน้าที่ชักนำและกระตุ้นให้เยาวชนเริ่มทดลองใช้ ยาเสพติดจนกระทั่งติดยาเสพติด แม้ภาครัฐจะพยายามดำเนินการเพื่อป้องกันปัญหายาเสพติด โดยเฉพาะการปราบปรามป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด อันเป็นการสกัดกั้นตัวยาเสพติด มิให้เข้าถึงผู้เสพได้ แต่กระบวนการค้ายาเสพติดกลับพยายามคิดค้นวิธีการขนส่งยาเสพติดเพื่อ หลบเลี่ยงการจับกุมของภาครัฐ ซึ่งส่งผลให้ยังคงมีตัวยาเสพติดแพร่ระบาดอยู่ในท้องตลาด ทำให้ ผู้เสพยายังสามารถหาซื้อยาเสพติดมาเสพยาได้ รวมถึงกระบวนการผลิตยาเสพติดที่พยายามคิดค้น วิวัฒนาการวิธีการผลิตจนเกิดเป็นยาเสพติดชนิดใหม่ที่ผลิตได้ง่ายขึ้น มากขึ้น และออกฤทธิ์รุนแรงขึ้น จากการนำ เทคโนโลยีสมัยใหม่มาผลิตยาเสพติด จึงทำให้ภาครัฐไม่สามารถตามกวาดล้าง

กระบวนการค้ายาเสพติดดังกล่าวให้หมดไปได้อย่างทันทั่วทั้งที่ นอกจากนี้ ภาครัฐยังพยายามสร้างการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเสพติด เช่น การสร้างผู้นำเยาวชนเพื่อเป็นแกนนำในการดำเนินชีวิตที่ปราศจากยาเสพติด การประสานความร่วมมือระหว่างสถาบันครอบครัวและสังคม ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด แต่สถิติผู้ติดยาเสพติดยังคงเพิ่มจำนวนสูงขึ้น อันแสดงให้เห็นว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวยังไม่ได้ผลเต็มที่ แม้ภาครัฐจะพยายามดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้วยการลดจำนวนตัวยาเสพติดเป็นสำคัญ เพราะการดำเนินการดังกล่าวคงเป็นเพียงการแก้ปัญหาที่ปลายทาง เนื่องจากกระบวนการค้ายาเสพติดเกิดขึ้นตามกลไกของตลาด คือ มีผู้ซื้อต้องการซื้อยาเสพติด และมีผู้ขายต้องการขายยาเสพติด ฉะนั้น จึงเกิดตลาดการค้ายาเสพติดขึ้น แม้ภาครัฐจะสกัดกั้นทำลายยาเสพติดที่ผลิตออกมาแล้วก็ตาม แต่เมื่อกลไกตลาดยังคงอยู่ ก็ยังมีคนต้องการซื้อและคนต้องการขาย ย่อมมีความพยายามในการผลิตเพื่อการซื้อขายอยู่นั่นเอง ปัญหายาเสพติดจึงยังคงเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทย โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนที่ขาดประสบการณ์ชีวิตยิ่งถลาลึกลงไปในวงจรของยาเสพติดได้ง่าย จึงกลายเป็นปัญหาสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการแก้ไขให้หมดไป

ซึ่งตัวยาเสพติดนั้น แม้จะนับเป็นปัจจัยภายนอกที่ก่อให้เกิดปัญหายาเสพติดในเยาวชน แต่เมื่อพิจารณาโดยรอบคอบจะพบว่า ยาเสพติดจริงแล้วเป็นเพียงยาชนิดหนึ่งที่ถูกผลิตขึ้น และถูกนำไปใช้เพื่อการเสพติด ดังที่นายแพทย์ทรงเกียรติ ปิยะกะ และเวทิน ศันสนียเวทย์ ได้กล่าวไว้ในอัมมสูริยรรูยาเสพติด ดังนี้

คำว่า ‘ยา’ ที่หมายถึงสารนั้นมีทั้งคุณและโทษ ถ้าใช้พอดี ถูกกับโรคจะเป็นคุณ ถ้าใช้เกินพอดี ไม่ถูกกับโรคจะเป็นโทษ ฉะนั้น คุณลักษณะของยาที่ดีจะให้คุณต่อร่างกายของมนุษย์หรือสัตว์ เมื่อมนุษย์หรือสัตว์เจ็บป่วยเกิดความทุกข์ทรมาน พอได้รับยาที่ดีถูกกับโรค ความเจ็บป่วยจะหายไป เช่น ป่วยเป็นโรคไขข้ออักเสบทำให้เดินไม่ได้ เจ็บปวดมาก พอได้รับยาลดความอักเสบจะทำให้หายปวด ความเจ็บปวดหายไป สามารถเดินได้อย่างเดิม แต่ยาหรือสารทุกตัวเป็นเหมือนดาบสองคม คือ ให้ทั้งคุณและโทษ เช่น ยาแก้โรคไขข้ออักเสบเมื่อรับประทานเข้าไปแล้วทำให้โรคไขข้ออักเสบหาย แต่จะเป็นพิษต่อกระเพาะอาหารมีผลทำให้กระเพาะอาหารเป็นแผล อาจต้องรับประทานยาอีกอย่างเพื่อเคลือบลำไส้ ดังนั้น การใช้ยาจึงต้องใช้ด้วยความรอบคอบ ใช้อย่างมีสติสัมปชัญญะ โดยมีปัญญากำกับ ยาจึงจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อร่างกาย^{๑๕}

^{๑๕} นายแพทย์ทรงเกียรติ ปิยะกะ และเวทิน ศันสนียเวทย์, อัมมสูริยรรูยาเสพติด, หน้า ๓-๔.

อันแสดงให้เห็นว่า ตัวยาเสพติดนั้นไม่สามารถก่อให้เกิดโทษภัยต่อมนุษย์ได้ ต่อเมื่อมนุษย์นำมาใช้เกินพอดีหรือไม่ถูกกับโรคจึงก่อให้เกิดโทษ ได้แก่ การนำยาบางชนิดมาใช้เพื่อหวังผลตามที่ตนเองต้องการ และใช้ยาเกินขนาดจนร่างกายเสียดีนาน เช่น การนำมอร์ฟีนที่ใช้ระงับอาการเจ็บปวดทางการแพทย์มาใช้เพราะหวังผลระยะสั้นรวดเร็วจนเกินความจำเป็นจนร่างกายติดสารมอร์ฟีน ดังนั้น ตัวยาเสพติดจึงเป็นปัจจัยภายนอกที่จะกลายเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาเสพติด ต่อเมื่อมนุษย์นำตัวยาเสพติดมาใช้ในทางที่ผิด เพราะตัวยาเสพติดก็มีทั้งคุณและโทษเช่นกัน ฉะนั้น ตัวยาเสพติดจึงไม่ใช่ปัจจัยสำคัญที่สุดที่มนุษย์จะต้องแก้ไข เพราะที่ผ่านมาแม้ภาครัฐจะพยายามปราบปรามยาเสพติดเท่าใด แต่ยาเสพติดยังคงแพร่ระบาดอยู่ในท้องตลาดทั่วไป ตลาดเทาที่กลไกตลาดยังมีความต้องการยาเสพติดอยู่ และในขณะเดียวกันสารบางชนิดที่จัดเป็นยาเสพติดยังคงมีประโยชน์ต่อมนุษย์เช่นเดียวกัน ถ้ามนุษย์นำไปใช้ในทางที่ถูกต้องและในปริมาณที่เหมาะสม อันจะส่งผลให้กลไกการตลาดของการค้ายาเสพติดปรับตัวเองตามธรรมชาติ คือ เมื่อความต้องการซื้อลดลง ความต้องการขายจะลดลงตามไปด้วย รวมถึงปริมาณการผลิตก็จะลดลงด้วยเช่นกัน จึงเป็นการลดปริมาณยาเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด

ฉะนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหายาอย่างเท่าทันปัญหา และเป็นการหยุดกลไกการค้ายาเสพติด จึงนำแนวทางการแก้ไขปัญหายาตามพุทธวิธีมาใช้เพื่อการแก้ไขปัญหายาอย่างยั่งยืน โดยเน้นการแก้ไขปัจจัยภายนอกควบคู่ไปกับปัจจัยภายใน เพราะเมื่อตัวบุคคลเป็นผู้มีสัมมาทิฐิ สามารถพิจารณาอย่างรอบคอบ คิดเป็น คิดดี ทำดี พุทธิ ดำเนินชีวิตด้วยสติสัมปชัญญะ ย่อมแสดงพฤติกรรมไปในทิศทางที่ถูกต้อง ย่อมสามารถพิจารณาถึงโทษภัยของยาเสพติดและดำเนินชีวิตให้ห่างไกลจากยาเสพติดได้ อันนับเป็นปัจจัยภายในที่ดี รวมถึงการส่งเสริมให้บุคคลดำเนินชีวิตในสิ่งแวดล้อมที่ดีเป็นสัมมาทิฐิ เช่น เพื่อนดี ครอบครัวดี สังคมดี ย่อมเป็นการส่งเสริมสัมมาทิฐิภายในตัวบุคคลให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้น

โดยจุดเริ่มต้นของการพัฒนาสิ่งแวดล้อม คือ การส่งเสริมสิ่งแวดล้อมให้เป็นสัมมาทิฐิ อันจะเกื้อกูลต่อบุคคลที่เข้าไปอยู่ในสังคมนั้น ที่ย่อมได้รับการหล่อหลอมความดีงามให้เกิดขึ้นภายในจิตใจ ประพฤติตนอยู่ภายในกรอบความดีงาม ละเว้นการเบียดเบียนกันและกันและประกอบกิจอันเป็นกุศล โดยหลักธรรมที่ส่งเสริมสิ่งแวดล้อมให้เป็นสัมมาทิฐิ คือ การคบคนดี เว้นจากคนชั่ว และทิศ ๖

ข. การคบคนดี เว้นจากคนชั่ว

พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญในการเลือกคบคนดีเป็นมิตร และเว้นจากการคบคนชั่ว โดยเฉพาะการรู้จักคบหาภักตมิตร เพราะภักตมิตรจะช่วยชี้แนะแนวทาง ชักจูง ตลอดจนแนะนำสั่งสอนให้ดำเนินชีวิตไปในทางที่ดีงาม ประสพผลดี มีความสุข ความก้าวหน้า รวมถึงการพัฒนา

ในทางธรรม ซึ่งกัลยาณมิตรอาจเป็นบุคคลเสมอกัน มารดาบิดา ครูอาจารย์ พระสงฆ์ โดยกัลยาณมิตร มีลักษณะสำคัญคือ เป็นคนน่ารัก เป็นผู้นำเคารพ เป็นผู้นำเจริญใจ เป็นผู้รู้จักพูด เป็นผู้รู้จักฟัง เป็นผู้แถลงเรื่องที่ลึกซึ้งได้ ไม่ชักนำไปในทางที่ไม่เหมาะสม ส่วนคนชั่วหรือปามิตรที่ไม่ควรเข้าไปใกล้และไม่ควรคบหาด้วย เพราะย่อมนำความเสื่อมเสียด้านต่าง ๆ มาสู่ผู้คบหามีลักษณะสำคัญคือ เป็นคนโง่ ชอบชักนำไปในทางที่ผิด ชอบชักนำไปในเรื่องไม่เป็นเรื่อง เป็นผู้เห็นผิดเป็นชอบ แม้ถูกคนอื่นว่ากล่าวด้วยดีก็โกรธ ไม่ยอมรับหรือปฏิบัติตามกฎระเบียบใด ๆ นอกจากนี้ พระพุทธศาสนาถือว่าการคบคนชั่วเป็นอบายมุขข้อหนึ่งในบรรดาอบายมุขทั้ง ๖ ประการ เพราะการคบคนชั่วย่อมทำให้มีโอกาสทำความชั่วได้ง่ายขึ้น มีโอกาสเสื่อมเสียได้ง่าย จึงเปรียบการคบคนชั่วเป็นอบายมุขทางหนึ่งเลยทีเดียว ฉะนั้น การเลือกคบคนดีเป็นมิตร และเว้นจากการคบคนชั่วจึงเป็นการรู้จักเลือกปัจจัยภายนอกที่ดีงามแก่ตนตน ซึ่งย่อมส่งผลไปสู่ปัจจัยภายในคือ ตัวเยาวชนที่ย่อมมีโอกาสได้รับความรู้ที่ดี ก่อเกิดทัศนคติที่ดี มีค่านิยมที่ถูกต้อง อันจะเป็นประโยชน์ต่อตัวเยาวชนอย่างแท้จริง เพราะกระบวนการพัฒนาด้านดีภายในตัวเยาวชนเองจะเกิดขึ้นได้ง่าย

ปัจจัยภายนอกที่สำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาเสพติดในเยาวชนไทยคือ เพื่อน บุคคลในครอบครัว และสังคม ที่มีส่วนชักนำและช่วยทำให้เยาวชนที่ยังขาดประสบการณ์ ทดลองใช้ยาเสพติด เพราะเยาวชนส่วนใหญ่เกิดความสับสนจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เยาวชนจึงโน้มเอียงไปตามการแนะนำชักจูงของคนใกล้ชิดได้โดยง่ายกว่าวัยอื่นจนทำให้เยาวชนเลือกพึ่งพาเสพติด ฉะนั้น ปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เยาวชนเข้าสู่วงจรของยาเสพติดคือ เพื่อน บุคคลในครอบครัว และสังคมที่เป็นคนชั่ว เพราะเมื่อเยาวชนคบคนชั่วเป็นมิตรย่อมชักจูงไปในทางชั่ว ทั้งการเสพยาเสพติด การก่ออาชญากรรม

ดังนั้น การปรับเปลี่ยนเพื่อแก้ไขปัจจัยภายนอกที่จะส่งเสริมเยาวชนไปสู่ความดีงาม จึงต้องเริ่มจากการรู้จักเลือกคบคนดีเป็นมิตร เว้นจากการคบคนชั่ว เพราะเป็นหลักธรรมสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการภายในตัวของเยาวชน เพราะการคบกัลยาณมิตร และเว้นจากการคบคนชั่วเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนได้เข้าไปอยู่ในสังคมที่เป็นสัมมาทิฐิ ย่อมส่งผลให้เยาวชนคุ้นชินกับความดีงามจนกระทั่งเป็นผู้มีสัมมาทิฐิได้โดยง่าย ซึ่งจะทำให้เยาวชนเห็นถึงโทษภัยของยาเสพติด และไม่ยุ่งกับยาเสพติดเพราะเกรงโทษภัยที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเอง อันเกิดจากกระบวนการคิดที่เป็นสัมมาทิฐิที่เป็นผลมาจากปัจจัยแวดล้อมที่เป็นสัมมาทิฐิ แม้จะมียาเสพติดแพร่ระบาดอยู่ในสังคม แต่เยาวชนก็จะไม่สนใจเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เพราะเยาวชนมีกระบวนการคิดที่มีเหตุผลและความถูกต้องชอบธรรม พร้อมกับมีปัจจัยแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความดีงาม เปรียบเหมือนคนที่นำของมาหลอกแก่ผู้ที่มีปัญญา ย่อมไม่สามารถทำได้สำเร็จ เพราะผู้มีปัญญาย่อมไม่หลงกลสิ่งหลอกลวงนั้น

นอกจากนี้ ยังมีกัลยาณมิตรซึ่งเฝ้าสิ่งดีงามอีกด้วย ยาเสพติดก็จะไม่สามารถทำอันตรายต่อเยาวชน และสังคมได้

ค. ทิส ๖

ทิส ๖ แสดงถึงบุคคลประเภทต่างๆ ที่ต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ คุณทิสที่อยู่รอบตัว และแสดงถึงหน้าที่ที่บุคคลพึงปฏิบัติต่อกัน เพราะบุคคลรอบตัวล้วนมีความสัมพันธ์ทั้งโดยตรงและ โดยอ้อม ดังนี้

๑. ปุรัตถิมิส ทิสเบื้องหน้า ได้แก่ มารดา บิดา ท่านเป็นผู้มีอุปการะแก่บุตรคือ ห้ามปรามจากความชั่ว ให้ตั้งอยู่ในความดี ให้ศึกษาศิลปวิทยา หากุศลที่สมควรให้ มอบทรัพย์สมบัติไว้ในโอกาสอันสมควร ฉะนั้น มารดา บิดาพึงปฏิบัติต่อบุตรด้วยสิ่งอันควร เพื่อเป็นปัจจัยภายนอกที่เกื้อกูลแก่ตัวเยาวชน จนส่งผลไปสู่การพัฒนาปัจจัยภายในคือ ตัวเยาวชนที่จะมีโอกาสได้รับความรู้ที่ดี ทศนคติที่ดี และค่านิยมที่ถูกต้อง อันจะเป็นประโยชน์ต่อตัวเยาวชนโดยตรง นอกจากนี้มารดา บิดาอาจเป็นปัจจัยภายนอกที่ก่อให้เกิดปัญหายาเสพติดในเยาวชนไทยได้เช่นกัน เพราะเป็นคนใกล้ชิดที่มีโอกาสสั่งสอน และชักนำเยาวชนให้เป็นไปตามที่ต้องการได้ เพราะเยาวชนเปรียบดั่งผ้าขาว มารดา บิดาสามารถแต่งแต้มให้สวยงามหรือเลอะเทอะก็ได้ เยาวชนจึงอาจเป็นคนดีหรือคนชั่วด้วยการอบรมสั่งสอนของมารดา บิดาเป็นขึ้นต้นนั่นเอง ฉะนั้น มารดา บิดาที่ไม่ปฏิบัติต่อบุตรด้วยสิ่งอันควร จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เยาวชนเข้าสู่วงจรของยาเสพติด ทั้งที่เกิดจากความตั้งใจ เช่น มารดา บิดาเสพติด ยาเสพติด ทำสิ่งผิดกฎหมาย จึงส่งเสริมให้บุตรทำเช่นเดียวกับตนเอง หรืออาจเกิดจากความไม่ตั้งใจ เช่น ไม่มีเวลาให้ครอบครัว ไม่ใส่ใจดูแลให้ความรักความอบอุ่นแก่บุตรอย่างเต็มที่ เพราะเยาวชนส่วนใหญ่ที่กระทำความผิดเกิดจากการละเลยของผู้ปกครองจนกระทั่งเยาวชนหันไปหาที่พึ่งภายนอก และชักนำกันไปในทางเสื่อมเสียดังกล่าว

นอกจากนี้ บุตรควรตอบแทนพระคุณมารดา บิดา ดังนี้ เลี้ยงท่านตอบ ช่วยทำงานของท่าน ดำรงวงศ์สกุล ประพฤติตนให้เหมาะสมกับความเป็นทายาท เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะเป็นกรอบแห่งความประพฤติที่ดีงาม ส่งเสริมให้ปัจจัยภายในตัวเยาวชนเกิดความงอกงามยิ่งขึ้น

๒. ทักขิมทิส ทิสเบื้องขวา ได้แก่ ครูอาจารย์ ท่านเป็นทักษิณบุคคลควรแก่การเคารพบูชา เพราะท่านเป็นผู้มีอุปการะแก่ศิษย์คือ ฝึกฝนแนะนำให้เป็นคนดี สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง ยกย่องให้ปรากฏในหมู่คณะ สร้างเครื่องคุ้มภัยในสารทิส ฉะนั้น ครูอาจารย์พึงปฏิบัติต่อศิษย์ด้วยสิ่งอันควร เพื่อจะเป็นปัจจัยภายนอกที่เกื้อกูลแก่ตัวเยาวชน จนส่งผลไปสู่การพัฒนาปัจจัยภายในคือ ตัวเยาวชนที่จะมีโอกาสได้รับความรู้ที่ดี ทศนคติที่ดี และค่านิยมที่ถูกต้อง อันจะเป็นประโยชน์ต่อตัวเยาวชนโดยตรง โดยครูอาจารย์นับเป็นปัจจัยภายนอกที่อาจส่งเสริมให้เกิด

ปัญหาหาเสพติดในเยาวชนหรือเป็นผู้ปกป้องเยาวชนจากปัญหาหาเสพติดก็ได้เช่นเดียวกัน เพราะครูอาจารย์เป็นผู้แนะนำ สั่งสอน จึงสามารถส่งเสริมให้เยาวชนเป็นคนดีหรือคนชั่วได้ทั้งสิ้น ฉะนั้นครูอาจารย์ที่ไม่ปฏิบัติต่อศิษย์ด้วยสิ่งอันควร จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เยาวชนเข้าสู่วงจรของยาเสพติด เพราะไม่ชี้แนะในสิ่งที่ควรแก่ศิษย์ รวมถึงครูอาจารย์ต้องเอาใจใส่ต่อศิษย์ เพราะเยาวชนจะใช้เวลาอยู่ในสถานศึกษามากกว่าอยู่กับครอบครัว ครูอาจารย์จึงมีส่วนสำคัญในการป้องกันปัญหาหาเสพติดในเยาวชน

นอกจากนี้ ศิษย์ควรตอบแทนพระคุณครูอาจารย์ ดังนี้ ลูกศิษย์รับแสดงความเคารพ เข้าไปหาเพื่อบำรุง คอยรับใช้ ปรีกษา ชักถาม และรับคำแนะนำ ใฝ่ใจเรียน ประนินบัติ ช่วยบริการ และเรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ ซึ่งการกระทำความดีกล่าวจะเป็นกรอบแห่ง ความประพฤติที่ดีงาม เพื่อส่งเสริมให้ปัจจัยภายในตัวเยาวชนเกิดความงอกงามยิ่งขึ้น

๓. ปัจฉิมทิศ ทิศเบื้องหลัง ได้แก่ บุตรภรรยา เพราะติดตามเป็นกำลังสนับสนุนอยู่ข้างหลัง ซึ่งในงานวิจัยนี้เกี่ยวข้องกับเยาวชนจึงไม่พูดถึงกรณีบุตรภรรยา

๔. อุดมทิศ ทิศเบื้องซ้าย ได้แก่ มิตรสหาย เพราะเป็นผู้ช่วยให้ข้ามพ้นอุปสรรคภัยอันตราย โดยเฉพาะสำหรับเยาวชนมิตรสหายนับว่า มีอิทธิพลอย่างมากต่อแนวความคิดการกระทำ จนทำให้เยาวชนสามารถตัดสินใจกระทำทั้งดีและชั่วจากการชักนำของมิตรสหาย ฉะนั้น เยาวชนพึงเลือกคบคนดีเป็นมิตร และเว้นจากการคบคนชั่ว เพื่อเยาวชนจะได้รับการปฏิบัติด้วยสิ่งอันควรจากกัลยาณมิตรทั้งหลาย เช่น เมื่อแบ่งปัน พุดจามีน้ำใจ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีตนเสมอ ร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วย ชื่อสัตย์จริงใจต่อกัน อันจะเป็นปัจจัยภายนอกที่เกื้อกูลแก่ตัวเยาวชน จนส่งผลไปสู่การพัฒนาปัจจัยภายในคือ ตัวเยาวชนที่จะมีโอกาสได้รับความรู้ที่ดี ทักษะที่ดี และค่านิยมที่ดีต้องอันจะเป็นประโยชน์ต่อตัวเยาวชนโดยตรง ซึ่งมิตรสหายนับเป็นปัจจัยภายนอกที่ก่อให้เกิดปัญหาหาเสพติดในเยาวชนได้อย่างมาก เพราะเป็นผู้ชักนำ และใกล้ชิดกับเยาวชนมากที่สุด ฉะนั้นมิตรสหายที่เป็นคนชั่วและไม่ปฏิบัติต่อมิตรสหายด้วยสิ่งอันควร จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เยาวชนเข้าสู่วงจรของยาเสพติดได้โดยง่าย

นอกจากนี้ มิตรสหายควรตอบแทนกัลยาณมิตร ดังนี้ เมื่อเพื่อนประมาทช่วยรักษา ป้องกัน เมื่อเพื่อนประมาทช่วยรักษาทรัพย์สินของเพื่อน ในคราวมีภัยเป็นที่พึ่งได้ ไม่ละทิ้งในยามทุกข์ยาก นับถือตลอดถึงวงศ์ญาติของมิตร ซึ่งการกระทำความดีกล่าวจะสร้างความงอกงามแห่งมิตรภาพ และเป็นความประพฤติที่ดีงาม ส่งเสริมให้ปัจจัยภายในตัวเยาวชนเจริญยิ่งขึ้น

๕. เภฏฐิมทิศ ทิศเบื้องล่าง ได้แก่ คนรับใช้และคนงาน เพราะเป็นผู้ช่วยทำงานต่าง ๆ เป็นฐานกำลังให้ ซึ่งเยาวชนจะเกี่ยวข้องด้วยเพราะการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันย่อมต้องปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง กรณีเยาวชนเป็นนายจ้างควรปฏิบัติต่อลูกจ้างด้วยสิ่งอันควร ดังนี้

จัดการงานให้ทำตามความเหมาะสมกับกำลังความสามารถ ให้ค่าจ้างรางวัลสมควรแก่งานและความเป็นอยู่ จัดสวัสดิการ มีช่วยรักษาพยาบาลในยามเจ็บไข้ ได้ของแปลก ๆ พิเศษ ๆ มากี่แบ่งปันให้ให้มีวันหยุดและพักผ่อนหย่อนใจตามโอกาสอันควร เพราะในบางครั้งเยาวชนอาจแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับลูกจ้าง ส่วนกรณีเยาวชนเป็นลูกจ้างควรปฏิบัติต่อนายจ้างด้วยสิ่งอันควร ดังนี้ เริ่มทำการงานก่อนนาย เลิกงานทีหลังนาย ถือเอาแต่ของทีนายให้ ทำการงานให้เรียบร้อยและดียิ่งขึ้น นำเกียรติคุณของนายไปเผยแพร่ ฉะนั้น เยาวชนพึงปฏิบัติตนด้วยสิ่งอันควรทั้งกรณีเป็นนายจ้างและลูกจ้างเพื่อความเจริญงอกงามแห่งตนเอง และจะเป็นการฝึกฝนเพื่อความเกื้อกูลแก่ตัวเยาวชนจนส่งผลไปสู่การพัฒนาปัจจัยภายในคือ ตัวเยาวชนที่จะมีโอกาสได้รับความรู้ที่ดี ทักษะที่ดี และค่านิยมที่ถูกต้อง

๖. อุปริมาทิส ทิสเบื่องบน ได้แก่ สมณพราหมณ์ คือ พระสงฆ์ เพราะเป็นผู้สูงด้วยคุณธรรม และเป็นผู้นำทางจิตใจ โดยท่านเป็นผู้มีอุปการะต่อชนทั่วไป ดังนี้ ห้ามปรามจากความชั่ว ให้ตั้งอยู่ในความดี อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี ให้ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง ทำสิ่งที่ยังไม่เคยฟังให้แจ่มแจ้ง บอกทางสวรรค์ คือ สอนวิธีดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จ สุขความเจริญ อันจะเป็นปัจจัยภายนอกที่เกื้อกูลแก่ตัวเยาวชน จนส่งผลไปสู่การพัฒนาปัจจัยภายในคือ ตัวเยาวชนย่อมมีโอกาสได้รับความรู้ที่ดี ทักษะที่ดี ค่านิยมที่ถูกต้อง และแนวทางการดำเนินชีวิตที่เกื้อกูลต่อความดีงาม อันจะเป็นประโยชน์ต่อตัวเยาวชนโดยตรง ซึ่งเยาวชนควรปฏิบัติต่อพระสงฆ์ด้วยสิ่งอันควร คือ จะทำอะไร ก็ทำด้วยเมตตา จะพูดสิ่งใด ก็ทำด้วยเมตตา จะคิดสิ่งใด ก็ทำด้วยเมตตา ต้อนรับด้วยความจริงใจ อุปถัมภ์ด้วยปัจจัย ๔ ซึ่งการกระทำดังกล่าวย่อมสร้างความเจริญแห่งชีวิตให้แก่เยาวชนทั้งหลายนั่นเอง

ดังนั้น การปรับเปลี่ยน เพื่อแก้ไขปัจจัยภายนอกที่จะส่งเสริมเยาวชนไปสู่ความดีงาม จึงเป็นหลักทิส ๖ เพราะเป็นหลักธรรมที่เป็นกรอบความประพฤติของบุคคลที่พึงปฏิบัติต่อกันด้วยสัมมาทิฐิ อันจะส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการภายในตัวของเยาวชน เพราะสังคมที่เป็นสัมมาทิฐิย่อมส่งผลให้เยาวชนคุ้นชินกับความดีงามจนกระทั่งเป็นผู้มีสัมมาทิฐิได้โดยง่าย ซึ่งจะทำให้เยาวชนเห็นถึงโทษภัยของยาเสพติด และไม่ยุ่งกับยาเสพติดเพราะเกรงโทษภัยที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเอง อันเกิดจากกระบวนการคิดที่เป็นสัมมาทิฐิที่เป็นผลมาจากปัจจัยแวดล้อมที่เป็นสัมมาทิฐิ แม้จะมียาเสพติดแพร่ระบาดอยู่ในสังคม เยาวชนก็จะไม่สนใจเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เพราะเยาวชนมีกระบวนการคิดที่มีเหตุผลและความถูกต้องชอบธรรม พร้อมกับมีปัจจัยแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อความดีงาม เปรียบเหมือนคนที่น่าขอมาหลอกแก่ผู้ที่มีปัญญา ย่อมไม่สามารถทำได้สำเร็จ เพราะผู้มีปัญญาย่อมไม่หลงกลสิ่งหลอกลวงนั้น นอกจากนี้ ยังมีกัลยาณมิตรชี้แนะสิ่งดีงามอีกด้วย ยาเสพติดก็จะไม่สามารถทำอันตรายต่อเยาวชน และสังคมได้

ดังนั้น การแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาส่งเสริมทั้งปัจจัยภายในคือ ตัวเยาวชนจึงเป็นการส่งเสริมกระบวนการภายในตัวเยาวชนให้ดำเนินไปอย่างมีความรู้ ความเข้าใจ ความคิดเห็น แนวความคิด ทศนคติ ค่านิยมที่ถูกต้องดีงาม เกื้อกูลแก่ชีวิตและสังคม ส่งผลให้เยาวชนสามารถคิดพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล ถูกต้องชอบธรรม โดยเยาวชนต้องรู้จักแสวงหาความรู้ที่สมควรและเป็นประโยชน์ และดำเนินชีวิตอย่างมีสติสัมปชัญญะ นอกจากนี้ เพื่อเป็นการส่งเสริมปัจจัยภายในให้เกิดสัมมาทิฐิได้โดยง่าย จึงควรส่งเสริมปัจจัยภายนอกด้วยหลักทศ ๖ เพราะเป็นหลักธรรมที่เป็นกรอบความประพฤติของบุคคลที่พึงปฏิบัติต่อกันด้วยสัมมาทิฐิ อันจะส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการภายในตัวของเยาวชน เพราะสังคมที่เป็นสัมมาทิฐิย่อมส่งผลให้เยาวชนคุ้นชินกับความดีงามจนกระทั่งเป็นผู้มีสัมมาทิฐิได้โดยง่าย ซึ่งจะทำให้เยาวชนเห็นถึงโทษภัยของยาเสพติด และไม่ยุ่งกับยาเสพติดเพราะเกรงโทษภัยที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเอง อันเกิดจากกระบวนการคิดที่เป็นสัมมาทิฐิที่เป็นผลมาจากปัจจัยแวดล้อมที่เป็นสัมมาทิฐิ แม้จะมียาเสพติดแพร่ระบาดอยู่ในสังคม เยาวชนก็จะไม่สนใจเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เพราะเยาวชนมีกระบวนการคิดที่มีเหตุผลและความถูกต้องชอบธรรม พร้อมกับมีปัจจัยภายนอกที่เกื้อกูล